

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Bc. Jana Váňová

Význam osobnosti sv. Hedviky jako vzor milosrdenství pro
komunitu Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě
Albrechticích

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Studijní obor: Spirituální a křesťanská formace dospělých

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Děkuji Doc. Dr. Michalu Altrichterovi, Th.D. za odborné vedení práce a mnoho cenných rad a podnětů.

Vděčnost patří též mým spolusestrám a všem blízkým, kteří mě po celou dobu studia provázeli modlitbami, podporou a pomocí.

Obsah

ÚVOD	6
1. OSOBNOST SV. HEDVIKY	8
1.1 Životopis sv. Hedviky	9
1.1.1 Dětství sv. Hedviky	9
1.1.2 Původ sv. Hedviky do Slezska	10
1.1.3 Rodinný a společenský život sv. Hedviky	11
1.1.4 Vládařská péče o povznesení Slezska	12
1.1.5 Závěr jejího života a místo posledního odpočinku	14
1.1.6 Zázraky a proces beatifikace	15
1.1.7 Historie uctívání sv. Hedviky	16
1.2 Klášter v Třebnici	17
1.2.1 Třebnice	17
1.2.2 Historie trebnického kláštera	18
1.2.3 Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Třebnici a Slezsku	21
1.3 Sv. Hedvika - patronka Slezska	28
1.3.1 Základní údaje o kraji, jazyku a geografii	28
1.3.2 Historie Slezska	29
1.3.3 Sjednocující význam osobnosti sv. Hedviky jako patronky Slezska ...	33
2. VÝVOJ KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO SE ZŘETELEM NA KOMUNITU V MĚSTĚ ALBRECHTICÍCH	35
2.1 Historie Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského – počátky ve Francii	35
2.2 Stručný přehled dějin Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského od příchodu z Francie do Čech	37
2.3 Historie komunity Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích	38
2.3.1 Vznik slezské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského	39
2.3.2 Přeložení mateřince do Těšína	39
2.3.3 Původ sester do Města Albrechtic	40

2.3.4 Vznik provinčního domu v Městě Albrechticích	40
2.3.5 Připojení albrechtické provincie k pražské kongregaci	41
2.3.6 Osudy kláštera za komunistického režimu.....	41
2.3.7 Komunita Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích dnes	42
3. SV. HEDVIKA JAKO VZOR A PŘÍKLAD MILOSRDENSTVÍ PRO KOMUNITU MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO V MĚSTĚ ALBRECHTICÍCH.....	44
3.1 Některé pohledy na Boží milosrdenství	44
3.1.1 Objasnění pojmu milosrdenství.....	45
3.1.2 Milosrdenství jako imperativ, který nelze lidsky zdůvodnit.....	46
3.1.3 Zdůvodnění platnosti imperativu milosrdenství.....	46
3.1.4 Projevy Božího milosrdenství v dějinách spásy až do zvěstování Krista	47
3.1.5 Pohled na milosrdenství pod zorným úhlem Janova evangelia	50
3.2 Skutky milosrdenství.....	53
3.3 Sv. Hedvika a milosrdenství.....	54
3.4 Boží pomoc trpícímu člověku	55
3.4.1 Bůh nemůže jednat jinak než svatě	56
3.4.2 Nemocní v církvi.....	57
3.4.3 Pomoc nemocným jako součást hlásání Božího království	57
3.4.4 Svátosti jako součást pomoci nemocným	58
3.4.5 Sv. Hedvika jako prototyp pomocnice jak v individuálních těžkostech, tak i na úrovni celospolečenské	59
ZÁVĚR	62
BIBLIOGRAFIE	64
SEZNAM ZKRATEK	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

Úvod

Jedna z komunit Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského /dále jen KMSKB/ se nachází v Městě Albrechticích. Její historie je spojena s historií Slezska, jehož patronkou je sv. Hedvika. Sv. Hedvika je také jedna z patronek naší kongregace. Jako představená komunity v Městě Albrechticích pocítuji v současné době nedostatek zdrojů oživujících spiritualitu naší kongregace v praxi. Při jedné bohoslužbě v naší kapli jsem se zahleděla na vitráž¹, kde je zobrazena sv. Hedvika. Napadlo mne, že příklad jejího života a jednání by mohly být inspirující i pro současnost, zejména proto, že je nejen patronkou naší kongregace, ale i zdejší diecéze.

Vzhledem k tomu, že mne tyto souvislosti napadly v době, kdy jsem hledala námět pro téma své diplomové práce, rozhodla jsem se zpracovat toto téma.

Jako pracovní hypotézu jsem si stanovila následující úkol: Jevilo se mi, že v této složité době snad každý člověk potřebuje posilu k tomu, aby se do budoucnosti dokázal dívat alespoň s důvěrou, když důvodů k optimismu není mnoho. Při bližším pohledu na historické období, v němž sv. Hedvika žila, můžeme najít řadu paralel s problémy současné doby. To mne vedlo k závěru, že ve své práci srovnám jednak život sv. Hedviky v kontextu místním i historickém, ve vztahu k ostatním větvím KMSKB na území Slezska a vyhledám styčné body. Jednak že se pokusím najít souvislosti mezi principy života kongregace od počátku až po dnešek a postoji sv. Hedviky. Důvodem byla víra, že pohlédnu-li na milosrdenství jako na skutečnost bytí Božího i lidského, též jako na podstatu spolubytí Boha a člověka od stvoření po dnešek, ukáže se, že je vskutku nezničitelné a je spolehlivým základem svatosti v každé době. K tomu jsem se snažila shromáždit dostatek materiálů.

Když jsem provedla analýzu možností k dosažení uvedených záměrů, považovala jsem za potřebné prezentovat: stručnou historii kongregace od jejích počátků ve Francii, přes příchod sester do Čech, vývoj kongregace na území Čech až po současnost; krátký vhled do historie Slezska od dob sv. Hedviky po dnešek; historii kongregace na území Slezska ve vztahu

¹ Viz příl. 1, s. 69.

k okolním větvím kongregace; vzájemné působení Božího milosrdenství v životě sv. Hedviky i KMSKB.

Po syntéze vytríděných poznatků jsem se rozhodla ukázat na osobnosti sv. Hedviky nutnost vnitřní svobody k prokazování milosrdenství. Sv. Hedvika se totiž projevovala vždy zodpovědně vůči svému stavu, byla dobrou dcerou, manželkou, matkou, vladařkou, vdovou. I při vzorném plnění stavovských povinností zůstala svobodná pro milosrdenství. Tento postoj v sobě chránila a rozvíjela až do konce svého života. A právě to vidím jako aktuální příklad pro pěstování milosrdenství v naší kongregaci, respektive v albrechtické komunitě. Jde o to, aby žádné povinnosti nepřekryly postoj milosrdenství.

Základním pilířem metodiky při zpracování diplomové práce byla induktivní metoda. Jako doplňujících metod jsem použila vlastní pozorování v komunitě, analyticko – syntetickou metodu a kompilaci.

Práci jsem se rozhodla rozčlenit do tří kapitol. V první kapitole pojednávám rámcově o osobnosti sv. Hedviky ve vztahu k okolnostem jejího života; její vztah ke klášteru v Třebnici, který je spojnicí mezi historií KMSKB a Slezska; v závěru první kapitoly se snažím poukázat na to, proč je sv. Hedvika významnou patronkou Slezska.

Abych mohla nezúčastněným objasnit vztah mezi životem a charismatem osobnosti sv. Hedviky a KMSKB, strukturovala jsem druhou kapitolu jako průřez historií a vývojem charismatu KMSKB. V této kapitole jsem sledovala podstatné prvky historie od počátků kongregace ve Francii až po současný život komunity v Městě Albrechticích.

Ve třetí kapitole *Sv. Hedvika jako vzor a příklad milosrdenství pro komunitu Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích* jsem se snažila jít po linii milosrdenství: od historie milosrdenství v Bibli, přes definici skutků milosrdenství k milosrdenství sv. Hedviky jako vzoru a příkladu milosrdenství v KMSKB z pohledu historického, teologického, i vývoje charismatu v jednotlivých obdobích. Na konci třetí kapitoly se zabývám milosrdenstvím jako komplexní službou člověku ve všech jeho potřebách, materiálních i duchovních. Také zde poukazuji na potřebu chudoby, kterou není míněna bída, ale postoj, kdy se všechny prostředky, kterými kongregace i každá jednotlivá sestra disponují, dávají do služeb milosrdenství.

1. Osobnost sv. Hedviky

V této kapitole si nejprve přiblížíme osobnost svaté Hedviky. To, co charakterizovalo její osobnost po celý život, byla její zralost. Dobře vidíme pojem zralé osobnosti v pohledu Mauredra, který říká, že zralá osobnost je charakterizována tím, že má a rozvíjí důvěru, která je vložena do podstaty lidské osobnosti od počátku, to navazuje na to, že se cítí sjednocený se svým bytím a také přijatý. To se dotýká i samotného přijetí sebe sama v mužské či ženské identitě. Má potěšení z vlastního bytí v návaznosti na vědomí vlastní jedinečnosti, a tak říká opravdové ano událostem kolem sebe, které vnímá v plné pravdivosti i v pravdivosti vlastního vztahu k ní. Je schopen zůstat sám sebou, protože reálný pohled na sebe sama jej nespoutává. Tato vnitřní svoboda vyplývá z toho, že umí pojmut své stinné stránky a slabosti jako přirozený díl své celistvosti. Nachází pro sebe životní cestu, která je v souladu s jeho přirozenými vlastnostmi, ať už je to poslání, povolání, jednání atd. Projevuje se u něj skutečná nezávislost v jednání, která vyplývá z toho, že se nechá vést vnitřní motivací opírající se o komplexní pohled na realitu. Charakterizuje jej také schopnost přesného vymezování se, což se projevuje v tom, že dokáže říci ano i ne; například ne agresí a ano odevzdání se lásce. Je mu vlastní zodpovědnost za svá rozhodnutí, vztahy i jednání. Nesáhá k výmluvám na druhé nebo na okolnosti. Všechny tyto vlastnosti mu umožňují i v náročných situacích, ba i v krizích, uchovat si svou identitu, setrvat na své cestě a být oporou pro druhé. Vnímá se jako nedílná součást života svých bližních a usiluje o to, aby tam byl pozitivním prvkem, takže se dokáže i upřímně radovat z jejich úspěchů a štěstí.²

Pokusíme se nahlédnout v celku pestrý a těžký život sv. Hedviky od narození až po smrt. Pokusíme se odhalit, čím se stala známou. V dalším nahlédneme okolnosti jejího svatořečení i úctu lidu, kterou dodnes prokazuje u jejího hrobu.

Seznámíme se s klášterem v Třebnici, místem, které ona sama se svým manželem založila a kam povolala sestry cisterciáčky, jejichž abatyši se

² Srov. MAUREDOR, J., *Zralost není luxus*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-253-4, s. 19.

v určité době stala její dcera Gertruda, a kde ona sama trávila poslední roky svého života a následně byla i pochována.

V další části se budeme podrobněji zabývat historií Slezska po stránce územní i demografické a významem sv. Hedviky pro oblast Slezska v řádu světském i duchovním.

V následujícím se budeme stručně zabývat vlastním životopisem sv. Hedviky.

1.1 Životopis sv. Hedviky

Životopisů sv. Hedviky bylo napsáno několik v různých jazycích a je to látka nepostrádající jak dramatický náboje, tak prostor pro další zkoumání. V této práci chceme vybrat z jejího života ty pasáže, z kterých lze vyvodit, že postoj milosrdenství byl určujícím pro celý její život.

1.1.1 Dětství sv. Hedviky

Sv. Hedvika se narodila kolem roku 1174 na zámku Andechs na Ammerském jezeře v Bavorsku.³ Byla dcerou Bertolda IV. markraběte Badenského a knížete Meranského a Anežky, dcery míšeňského markraběte. Z osmi sourozenců byla Hedvika druhým dítětem.⁴ Jedna z jejích sester, Gertruda, byla manželkou uherského krále Ondřeje a matkou pozdější světice Alžběty Uherské.⁵

Ve věku šesti let byla Hedvika poslána na vychování do benediktinského kláštera v Kitzingenu nad Mohanem, kde se jí dostalo přiměřeného vzdělání. Její učitelkou se stala sestra Petruše, která ji učila číst, psát, zpívat, šít, vyšívat. V klášteře se naučila také latinskému jazyku, poznání Písma sv., důležitosti mše svaté, úctě nejen k lidem, ale i k předmětům, pronikla též do tajemství léčitelského umění.⁶

³ Srov. SCHAUBER, V., SCHINDLER, H. M., *Rok se svatými*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 538.

⁴ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*. Český Těšín: Cor Jesu, 1994, s. 8.

⁵ Srov. PRACNÝ, P., *Český kalendář světců*. 1. vydání, Praha: EWA Edition, 1994, ISBN 80-85764-05-9, s. 248.

⁶ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 10-11.

Ve dvanácti letech byla provdána za slezského a polského vévodu Jindřicha I.⁷, syna knížete Boleslava I., zvaného Dlouhý.

1.1.2 Příchod sv. Hedviky do Slezska

V knize *Svatí církevního roku* se o sv. Hedvice píše:

„Zvykla si na život v klášteře, kde četla horlivě Písmo svaté, a teď měla jít do země, v níž se mluvilo slovanským jazykem. Utěšovalo ji potom poněkud, že její manžel zval do své země německé osídlence, takže tu vznikaly vesnice i města, kde lidé hovořili jejím jazykem.“⁸

Hedvika se naučila polskému jazyku, aby mohla volně mluvit se svými poddanými. Vedla skromný život, až měl o ni manžel Jindřich strach.⁹ Hedvika vyhledávala ty, kteří potřebovali její pomoci. Posílala své služebné, aby zjistily potřebné informace, a pak se sama k ubohým vydávala.¹⁰ V životopise o tomto čteme:

„A tu chodila vznešená paní, oděná v jednoduchý prostý šat z šedivé látky, ve kterém by nikdo nepoznal ušlechtilou dárkyni a přinášela chléb hladovějícím, nemocným posilující víno a léčivé nápoje z bylin, které sama pěstovala v hradní zahradě, a zadlužené a uvězněné vykupovala z okovů. Všude, kde byla nouze a bída, bylo vidět šedivého anděla, který pomáhal, ale dlouho zůstalo tajné, kdo je tím zvláštním nebeským poslem, který věděl o každé bídě a přinášel pomoc v pravý čas.“¹¹

Ovšem na prvním místě Hedvika poskytovala péči domácím lidem – služkám, pacholkům. Velmi jí ležela na srdci též spása jejich duší.¹² Toto bylo výrazným projevem mateřské péče, která byla charakteristickou vlastností jejího jednání. V tehdejších hradních kruzích bylo však takové jednání něčím neobvyklým a neznámým.¹³

⁷ „Dějiny ho nazývají Jindřich Bradatý, protože ve společnosti rytířů se odlišoval charakteristickou bujnou bradou. Současníci mluví o něm s uznáním jako o statečném rytíři, který zpočátku spolu s otcem pilně usiloval o blaho knížectví. S poddanými jednal spravedlivě.“ NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 12.

⁸ HEUDUK, J., *Svatí církevního roku*. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2001, ISBN 80-7021-385-X. s. 183.

⁹ „Život, který ty vedeš, není život kněžny, ba, není to ani život vdané ženy. Oblékáš se jednodušeji než tvé dvorní dámy, když sama stoluješ, bereš si od jídla a pítí jen to nejméně, vyhýbáš se každé veselé společnosti a žiješ v ústraní jako v nějaké klausuře.“ HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*. Samizdat, s. 99.

¹⁰ Viz příl. 2, s. 70.

¹¹ HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 108.

¹² Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 109.

¹³ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 19.

1.1.3 Rodinný a společenský život sv. Hedviky

Hedvika dala život čtyřem synům a třem dcerám. Čtyři děti zemřely v útlém věku, zůstaly pouze Jindřich, Konrád a Gertruda.¹⁴ Všechny své děti Hedvika vychovala ve vroucí zbožnosti.¹⁵ Dcera Gertruda se později stala abatyší v třebnickém klášteře cisterciáček. Syn Jindřich se cítil Germánem, Konrád Slovanem. Byly mezi nimi rozepře, které ukončila až Konrádova smrt.¹⁶ Syn Jindřich se r. 1216 oženil s Annou, dcerou českého krále Přemysla Otakara I. a jeho manželky Konstancie, jejichž poslední dcerou byla Anežka, která měla být provdána¹⁷ za Jindřichova bratra, který ovšem zemřel na tehdy smrtelnou dětskou nemoc.¹⁸

V roce 1200 Vratislav, která se stala novým Hedvičiným domovem, zasáhl požár, který téměř celé město zničil. Nastala velká bída, kterou se Hedvika všemožně snažila zmírnit.¹⁹

Když Vratislav zasáhl mor, Hedvika nechala odvézt své děti na hrad Lähnhaus, ale sama zůstala ve městě. Chodila po domech a starala se o nemocné. Omývala zapáchající boule, obvazovala rány, tišila bolesti, byla při umírajících v jejich poslední hodině. Aby nikoho nenakazila, spávala sama v opuštěném domě.²⁰ Takto se projevovalo Hedvičino milosrdenství až do krajnosti.

Hedvika se velmi hezky chovala ke svým poddaným. Zvláštní pozornost v jejím životě tvoří chudobní. Dle slov Kristových: „*Vše, co jste udělali pro jednoho z mých nejmenších bratrů, mně jste učinili*“ /Mt 25,40/, viděla v chudých a ubohých samotného Krista, a proto se jim snažila pomoci.

¹⁴ Srov. MOUČKOVÁ, I., F., *Boromejské čtení o svatých*, s. 266.

¹⁵ Srov. *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*. Opava: Římskokatolický farní úřad, 1993, s. 6.

¹⁶ Srov. MOUČKOVÁ, I., F., *Boromejské čtení o svatých*, s. 266.

¹⁷ „... tehdy bylo běžné, že královské děti byly zasnoubeny již jako malé děti. Jejich otcové tím potvrzovali přátelské vztahy mezi sebou navzájem a svatby plnily stejný úkol jako mezinárodní smlouvy dnes. Často byly dvě země spjaty i dvojím poutem, dvojí svatbou. Tak dojednal také Přemysl Otakar I. dvojí sňatek svých dcer se syny polského knížete.“ PIŤHA, P., *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*. 1. vydání, Praha: Poustevník, 2010, ISBN 978-80-86610-49-8, s. 10.

¹⁸ Srov. PIŤHA, P., *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*, s. 10-11.

¹⁹ „Hedvika pomáhala ochuzenému obyvatelstvu, jak mohla; rozdávala peníze, chléb i obilí a vyprosila u tchána, že lidu odpustil daně a dával mu dílem zdarma, dílem za laciný peníz palivo.“ *Církev vítězná. Životy Svatých a Světíc Božích*. Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna, svazek 4., 1899, s. 196.

²⁰ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 174.

Dosud nevídaným jevem v té době se stal Hedvičin doprovod. Patřilo k němu třináct ubožáků, kteří Hedviku doprovázeli na jejích cestách.²¹

1.1.4 Vladařská péče o povznesení Slezska

Hedvika se starala o povznesení slezské země také po stránce duchovní. Jakmile se její manžel po smrti svého otce ujal samostatné vlády, založil roku 1202 severně od Vratislavi ženský klášter v Třebnici. Prvními řeholnicemi tam byly cisterciacké z kláštera sv. Teodora v Bamberku, první představenou se stala její dřívější učitelka sestra Petruše. Tento klášter se stal proslulým výchovným ústavem a brzy sem začaly vstupovat dcery vznešených slezských rodů. Kromě tohoto kláštera z podnětu Hedviky založil její manžel ještě mnoho dalších klášterů, kostelů a dobročinných ústavů.²²

Dále v jejím životopise čteme, že, když uplynulo třiaadvacet let společného života s manželem Jindřichem, domluvili se, že budou žít ve zdrženlivosti až do smrti.²³ Toto rozhodnutí na jedné straně způsobilo mnoho dobra – bylo příkladem pro mnoho tehdy ženatých kněží,²⁴ ale na druhé straně se stal tento slib diskutabilním. Její manžel Jindřich, který byl po čtvrt století zvyklý na její rady, byl najednou zbaven jejího moudrého vedení. Ocitl se sám, zbavený opory manželství, neboť po tomto slibu se Hedvika uchýlila do třebnického kláštera. Jindřich se zapletl do nepromyšlených činů a sporů, hledal náhradu v zápasech o moc, dostal se do konfliktu s církevní hierarchií,

²¹ „Paní Hedvika přijímala do svého domu chudé a nemocné až dosáhla počtu třinácti. Byli to staří a různými nemocemi postižení chudí lidé, které u sebe přechovávala. Říkala jim Pán a dvanáct apoštolů. Těchto třináct žebráků, před kterými se mnohý u dvora hrůzou až otrásl, bylo její radostí a útěchou jejího srdce. Nazývala je svými milými dětmi. Nepodnikla žádnou cestu sama, vždy ji následovali v pohodlném voze její apoštolové. Kasteláni hradu si brzo uvědomili, že se musí postarat nejen o ubytování vévodkyně a jejího malého dvora, ale také o ubytování jejích milých dětí. Běda, kdyby jim byl někdo nevyšel s úctou a ohledy vstříc, když vévodkyně oznámila, že přijede. Ničím jiným se neupadlo u paní vévodkyně do nemilosti jako tímto.“ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 205-206.

²² Srov. *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*, s. 7.

²³ „Hedvika nepřestala nikdy pečovat o to, aby dobré srdce manžela jejího Jindřicha bylo přístupno věcem duchovní a nebeským. A když byla s ním žila po třiaadvacet let v lásce a svornosti, umínla si, že ostatek života svého ztráví jako vdova v přísné odříkavosti a zdrženlivosti sloužíc výhradně Kristu Pánu. Jen jednoho se obávala, že snad manžel k tomu nesvolí, ale obava ta nesplnila se; kníže Jindřich, zvyklý vůli a přání vzácné choti své vždycky konati a ctností jejích následovati, dal ochotně svolení k tomu, zač ho požádala. I složili oba manželé r. 1209 před biskupem Vavřincem slavný slib, že budou až do smrti žít v dobrovolné zdrženlivosti; aby pak slibu tomu tím jistěji dostáli, smluvili se, že budou žít od sebe odloučení. I odebrala se Hedvika do Třebnice, kde ubytovala se s malým dvořanstvem vedle kláštera ve zvláštním domě, a manžel vykázal jí stolné a znamenitý statek, aby i nadále mohla podporovati chudé, sám pak uchýlil se na nějaký čas do soukromí, dal si vystříhnouti po způsobu duchovních pleš na osvědčení, že odřekl se světa, a jal se proti obyčejí té doby nositi dlouhou bradu, odkudž dostal příjím Jindřich Bradatý. Tento ve Slezsku posud neslýchaný příklad odříkavosti a obětavosti budil všeobecný úžas a měl blahodárný účinek na mravy panstva, duchovenstva i lidu.“ *Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích*, s. 200-201.

²⁴ Srov. *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*, s. 9.

a tak na sebe přivolal klatbu,²⁵ byl exkomunikován z církve.²⁶ Touto tíživou situací se zhoršovalo jeho zdraví, dostal se do fyzického a duševního utrpení. V té době Jindřich prosil Hedviku o pomoc, Hedvika se ovšem podřídila církevnímu zákazu a nevyhověla manželově přání. 19. března 1238 opuštěný a osamocený Jindřich na hradě v Krosnu umírá. Podařilo se mu však v poslední chvíli zbavit se exkomunikace,²⁷ což přispělo k tomu, že Hedvika svému manželovi mohla v Třebnici²⁸ vypravit slavnostní knížecí pohřeb.²⁹

Za svítání 17. listopadu 1231 ve svých čtyřiaadvaceti letech umírá její milovaná neteř Alžběta Durynská.³⁰ Smrt této příbuzné měla na Hedviku velký vliv. V době, kdy papežský legát vyřkl exkomunikaci nad jejím manželem, byla Alžběta svatořečena.³¹ Hedvice v tu dobu bylo dopráno prožívat velkou bolest nad manželem a současně velkou radost z pozdvižení na oltář její neteře papežem Řehořem IX.

V roce 1241 došlo k nájezdům Tatarů, s cílem podmanit si celou Evropu. Hedvičin syn Jindřich se svým vojskem se udatně postavil proti velké přesile Mongolů na obranu Lehnice.³² Jindřich byl zasažen kopím a zemřel. Hedvika, která měla dar proroctví, jeho smrt předpověděla.³³ I když Tataři zvítězili, nečekaně zanechali pustošení, vražd a bojů a dali se na odchod.³⁴

Hedvika, naplněná vírou, i přes tuto tragickou událost, kdy ztratila svého posledního syna, nereptala proti Bohu, nepokoušela se porozumět tomu, co se stalo, nalézt odpovědi na mnohá „proč“, ale pokorně ve víře souhlasila s Boží

²⁵ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 306-307: „Těžké žaloby byly vznášeny proti vévodovi Jindřichovi. Leč papež přece nevyřkl svůj rozsudek, ale vyslal svého legáta biskupa Viléma z Modeny, aby vše na místě přesně vyšetřil a v případě, že uzná vévodu vratislavského vinným, aby jej potrestal klatbou. Papežský vyslanec se zhostil svého úkolu s velkou svědomitostí. Pozval k sobě vévodu, aby se před ním ospravedlnil. Když se však Jindřich zdráhal přijít, vyřkl nad ním legát exkomunikaci.“

²⁶ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 54.

²⁷ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 315.

²⁸ „V Třebnici byl uložen k dočasnému odpočinku. Celý národ vyprovodil svého knížete na poslední cestě.“ HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 316.

²⁹ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 55.

³⁰ Srov. DACHOVSKÝ, K., *Sv. Alžběta Durynská*, Praha: Řád, 2007. ISBN 80-86673-09-X, s. 33.

³¹ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 307: „V tutéž hodinu zazářilo na sta svíce v nově postavené Margburské katedrále. Radost zněla z jasných tónů zvonů do celé země. Papež, který uvalil na Jindřicha klatbu, pozvedl jeho neteř Alžbětu, landkraběnku durynskou, na oltář. Z malé nemocniční kaple, kde byla prozatímne uložena k poslednímu odpočinku, byla přenesena v drahocenné rakvi do nádherného Božího chrámu.“

³² Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 324: „V pondělí po Bílé neděli vytáhlo křesťanské vojsko z Lehnice, třicet tisíc bojovníků proti 150 tisícům Mongolů. Vichřice hučela od východu...“

³³ Srov. *Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích*, s. 211. : „Na třetí den přijel na Krosno posel a potvrdil tušení kněžnino. Hedvika ani nezaplakala aniž dala zármutek svůj nějak na jevo; a když vdova Anna a abatyše Kertruda daly se do žalostného kvílení, pravila: 'Bez vůle Boží nestalo se to, a vůli Boží musíme se podrobiti.'“

³⁴ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 60.

vůli,³⁵ ba ještě v bolesti utěšovala svou snachu Annu. I tímto svým postojem je pro nás velkým příkladem.

1.1.5 Závěr jejího života a místo posledního odpočinku

Znovu byla zpustošená města i vesnice, bylo mnoho spálenišť. Žebráci bez přístřeší bloudili zemí. Hrady byly pusté a vydrancované. Zemí projížděla lupičská banda, která kradla a loupila, co se dalo.³⁶ Opět se Hedvika jako dobrá matka ujímá svého lidu:

„Slyš! Otvírá se brána! Žena vychází přes práh. Vdovský závoj má na hlavě. Bolest a zármutek ji naklonily k zemi. Znaveně se vlekou její kroky nekonečnou ulicí. Každému se podívá do obličeje, zná jeho bolest a ukládá ji do svého srdce. Její ústa potěšují, a kde slovo selhává, tam výrazněji mluví mlčením. Rozdává chléb hladovějícím, oděv nahým, odvahu malomyslným, sílu zoufajícím. Stoupá vzhůru až na vrchol utrpení. Na Golgotě je poslední její zastavení, její poslední odpočinek. Matka stojí pod křížem a drží stráž. Slezsko, ukřížovaná země, hle matka tvá!“³⁷

O dva roky později se přiblížil konec Hedvičina života.³⁸ Přála si přijmout svátost nemocných. Okolí nevěřilo, že Hedvika brzy zemře, proto musela svou prosbu vytrvale opakovat. V té době měla útoky démonů a dábelských postav. Hedvika patřila k řadě svatých, kteří na smrtelné posteli prožívali útoky démonů.³⁹ Ty ovšem po přijetí svátosti nemocných přestaly a vystřídal je radostná a útěšná vidění svatých.⁴⁰ Hedvika umírá obklopena svými drahými: dcerou – abatyší Gertrudou, snachou Annou a dalšími drahými. Její pozemské putování bylo ukončeno za večerní modlitby Anděl Páně ve středu večer 15. října 1243 v třebnickém cisterciáckém klášteře.

Sv. Hedvika byla pohřbena v klášterním kostele v Třebnici v kapli sv. Petra. O místě posledního odpočinku sv. Hedviky píše ve své knize Walter Nigg:

³⁵ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 62.

³⁶ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 332.

³⁷ HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 333.

³⁸ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 334: „V třebnickém klášteře vládlo úzkostlivé a tíživé ticho. Stará vévodkyně ležela těžce nemocná na svém chudičkém loži. Její srdce bilo znaveně, neboť všechnu jeho sílu rozplývala na zemi, kterou milovala. Láska a bolest ji strávily jako plamen svíce.“

³⁹ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 66-68.

⁴⁰ „Přijetím svátosti nemocných prchla všechna dábelská trápení a nemocná prožila zvlášť útěšné vidění, o to radostnější, čím hroznější byla její předcházející muka. V hodině blížící se smrti držela Hedvika v ruce závoj neteře Alžběty Durynské a najednou viděla, jak k ní přicházejí svaté...“ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 68.

„Ze začátku byla Hedvika pohřbena v kostele u oltáře Jana Křtitele, a o dvacet let později v kapli, kterou na její počest postavil arcibiskup. V r. 1680 bylo místo Hedvičina odpočinku změněno na nádhernou hrobku, ve které dodnes jsou její pozůstatky uloženy.“⁴¹

Slavnostního přenesení jejich ostatků se zúčastnil i český král:

„Vnuk svěťice biskup Vladislav postavil v Třebnici novou gotickou kapli a tam bylo její tělo 25. srpna 1267 slavnostně uloženo, přičemž se přenesení ostatků účastnil i český král Přemysl Otakar II., mnoho biskupů, prelátů a vnuci a pravnucci sv. Hedviky.“⁴²

1.1.6 Zázraky a proces beatifikace

Hned po její smrti se začaly na její přimluvu dít zázraky.⁴³ Už za jejího života jí mnozí považovali za výjimečnou osobnost, žila a zemřela v pověsti svatosti. Byli to nejprve chudí, kdo začali přicházet k jejímu hrobu - tedy ti, kteří zvláště intenzivně a konkrétně pociťovali vliv této svatosti ve svém životě. Začali proudit k místu jejího posledního odpočinku, aby se odporoučeli jejím přimluvám a svěřovali jí své starosti stejně tak, jak to dělali za jejího života. Mezi těmito prostými lidmi se šířily zprávy o zázračných účincích její modlitby už za jejího života. Je známo osm takových nadpřirozených událostí, jako např. navrácení zraku osleplé ženě, anebo prominutí trestu smrti dvěma odsouzencům, kteří se svěřili jejím modlitbám.⁴⁴

Pro velký příliv poutníků abatyše Gertruda zřídila zvláštní skupinu lidí bdících u hrobu, věnujících se poutníkům a zapisujících milosti získané na přimluvu Hedviky. První datovaný zázrak po její smrti se stal roku 1249. Šlo o ochrnutou ženu Stanislavu, která byla uzdravena ze své nemohoucnosti a z nehojících se ran. Dalších zázraků je do ukončení kanonizačního procesu zaznamenáno 85. Uzdravení lidé pocházeli nejčastěji ze Slezska, Pomořan, Velkopolska ale i např. z Olomouce či Míšně. O nemocné poutníky bylo postaráno v klášterním špitále, kde se velmi angažovala abatyše Gertruda, která nyní toužila učinit z Třebnice místo duchovní obnovy kraje stejně jako před

⁴¹ NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 68.

⁴² *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*, s. 10.

⁴³ Srov. *Církev vítězná. Životy Svatých a Světci Boží*, s. 211-212: „Tělo její bylo v klášterním chrámu po tři dny vystaveno a slavně pohřbeno. Jeptišky jaly se ji ihned vzývat za světici, a chudí, sirotci, vdovy i nešťastníci, jimž bývala podporou a útočištěm, plakali a volali: 'Shlédni na nás, matko naše, vzpomeň na své děti, které bez tebe jsou opuštěny, a přimlouvej se za nás v nebi, kde nyní přebýváš.' Sotva minuly dva týdny od smrti nábožné kněžny Hedviky, a již všeobecný zármutek proměnil se v radost, neboť šířila se pověst o zázracích, které Bůh na oslavu její činí. Tak stalo se, že lid prohlašoval Hedviku za svatou dříve, než to učinila Církev.“

⁴⁴ Srov. KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*. 1. vydání, Warszawa: Akademia Teologii katolickiej, 1990, s. 76.

lety její matka.⁴⁵ Přes mnohá doložená fakta nebyl celý proces kanonizace úplně bez problémů. Zdržovaly ho např. konflikt Hedvičina vnuka Boleslava II. s vratislavským biskupem Tomášem I. ukončený teprve roku 1261 anebo zhruba půl roku uprázdněný papežský stolec v Římě v letech 1264-65. Tyto a jiné okolnosti jakoby nepřály dovedení procesu kanonizace ke zdárnému konci. To, že se tak nakonec stalo, zapříčinila zajímavá událost. Sám nově zvolený papež Klement IV. si po prostudování Hedvičina případu vymínil pro sebe jeden zázrak. Prosil ji o navrácení zraku pro duchovní dceru, řeholnici. Když se tak skutečně stalo, dal bez váhání proces ukončit⁴⁶ a pro zbožný život a skutky milosrdenství, které Hedvika prokazovala, ji dne 26. 3. 1267 prohlásil za svatou.⁴⁷ Oficiálně se tak stalo pravděpodobně následující den při slavnostní bohoslužbě o neděli „Laetare“ v dominikánském kostele Panny Marie ve Viterbu, kde papež dlouhodobě pobýval.⁴⁸

1.1.7 Historie uctívání sv. Hedviky

Jelikož celá záležitost proběhla daleko od místa, kde je Hedvika pohřbena a nemohli se jí tedy účastnit lidé, kteří byli se světicí svázáni bližšími duchovními pouty, následovaly poté další slavnostní ceremonie přímo v místě jejího posledního odpočinku, tedy v samotné Třebnici. Tato praxe byla ve středověku, kdy cestování nebylo obvyklé, snadné a přístupné všem jako dnes, celkem běžná. Pokud byl kanonizační dekret vyhlášen v místě daleko vzdáleném od místa hrobu daného světce, po vyhlášení kanonizačního dekretu tradičně následovaly slavnosti v samotném místě u hrobu světce.⁴⁹ Tyto slavnostní obřady měly tři části: exhumaci ostatků, tedy otevření hrobu, elevaci, tedy vyzdvížení ostatků⁵⁰ a translaci, tedy slavnostní přenesení ostatků do místa nové hrobky /často lépe přístupnější a vhodněji umístěné pro poutníky/. Slavnostní translace se děla za hojné účasti duchovenstva, světské vrchnosti i ostatního zbožného lidu a silně se zapisovala do paměti všech

⁴⁵ Srov. KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*, s. 77-78.

⁴⁶ Srov. KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*, s. 79-81.

⁴⁷ Srov. *Ottův slovník naučný*, Praha: Paseka, 1998, ISBN 80-7185-155-8, s. 1025.

⁴⁸ Srov. KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*, s. 82.

⁴⁹ Srov. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*. 1. Vydání, Brno: Cesta, 2001, ISBN 80-7295-021-5, s. 38.

⁵⁰ Viz příl. 2, s. 71.

věřících, to pak dává porozumět zvyku, že se u mnohých svatých ve středověku slavil jak den jejich smrti, tak den jejich translace.⁵¹

V kostelích, kaplích a na jiných místech se setkáváme s různými vyobrazeními sv. Hedviky:

*„Svatá Hedvika, patronka Slezska, je oblečena buď jako kněžna, nebo jako řeholnice. Často drží v náruči sošku Panny Marie nebo je bosa a nese si boty v ruce. Dalším z jejích atributů je model kostela. Bývá zobrazována, jak odkládá korunu a vévodský plášť na znamení, že se zříká světa, a jak jí Kristus žehná z kříže. Známa je i scéna, kdy usnula při čtení a lampa se převrhla na knihu, která však zázrakem nezačala hořet“.*⁵²

Při zmínce o sv. Hedvice se každému, kdo se seznámil s jejím životem, vybaví i její vztah ke klášteru v Třebnici. Proto mu v následující části budeme věnovat pozornost v několika souvislostech.

1.2 Klášter v Třebnici

Abychom mohli klášter v Třebnici přiměřeně popsat, musíme se zastavit u samotné obce Třebnice. Uvedeme několik faktů o lokalitě, ve které byl klášter postaven, o městu, v blízkosti kterého povstal k životu a po němž nese jméno.

1.2.1 Třebnice

Třebnice, město, které se rozkládá v kotlině severní části třebnického pohoří, má v současnosti 12 100 obyvatel a patří mezi důležité památkové oblasti polského Slezska.⁵³ Je významným turistickým a kulturním střediskem, uchovávajícím bohaté historické pamětihodnosti, které dokládají pohnuté dějiny Slezska v různých obdobích jeho dějin. Ohrožení Slezska v době mongolských nájezdů, husitských vpádů, nebo když zemí procházela a pustošila ji vojska v čase napoleonských či prusko-rakouských válek, až po jeho opakované dělení a drobení mezi různé státy: pruským zábořem r. 1740 počínaje a Postupimskou konferencí po druhé světové válce roku 1945 konče.

⁵¹ Srov. KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*, s. 83.

⁵² FLORENTOVÁ, H., *Křesťanské nebe*. 1. vydání, Praha: Artia, 1994, ISBN 80-85805-17-0, s. 109.

⁵³ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica, Sanktuarium. Św. Jadwigi Śląskiej*. 1. vydání, Wrocław: Via nova, 2002, ISBN 83-88649-46-9, s. 14.

Archeologické výzkumy dokládají existenci slovanské osady na tomto místě už v 5. století po Kr., počátky města spadají zhruba do počátku 13. století. Osada vznikla uprostřed lesů – doslova na „mýtině“ /polsky na „trzebierzy“/. Název tedy souvisí s mýcením /trzebieniem/ okolních hlubokých lesů. První kostel byl v osadě vybudován pravděpodobně r. 1140 a byl zasvěcen sv. Petru. R. 1201 připadlo dědictvím město vévodovi Jindřichu Bradatému – manželu sv. Hedviky. A od tohoto období se datuje jednak vznik historické části města a jednak založení třebnického kláštera. Město bylo vlastnictvím kláštera až do roku r. 1257, kdy je od knížecí dcery, abatyše Gertrudy, odkoupili bohatí měšťané.⁵⁴

V následující části pohlédneme na vlastní historii kláštera v Třebnici.

1.2.2 Historie třebnického kláštera

Třebnický klášter byl založen 22. 11. 1202 knížetem Jindřichem Bradatým s úmyslem za spásu duše svého otce, vlastní duše a duší svých blízkých, ke slávě Boží a ke cti svatého Bartoloměje, patrona farnosti.⁵⁵ Sv. Hedvika se přičinila jak o jeho založení, tak o to, aby na jeho výstavbě pracovali vězňové, odsouzení na smrt, kteří se za takto odpykaný trest potom mohli znovu vrátit do života. Jejím plánem bylo, aby se třebnický klášter stal centrem duchovní obnovy kraje, střediskem výchovy dívek, které se zde měly připravovat na své budoucí životní úkoly. Řeholnice se rovněž měly věnovat péči o nemocné poutníky a sirotky.⁵⁶

První řeholnice přišly do Třebnice 13. 1. 1203 z cisterciáckého opatství sv. Teodora v Bamberku, několik dní poté komunita obdržela potvrzení arcibiskupa v Hnězdně. Sestry se usadily v provizorním klášteře pravděpodobně v blízkosti kostela sv. Petra pod vedením Petrissy, která vychovávala sv. Hedviku v klášteře v Kitzingen, když byla ještě dítě a která nyní zajisté mohla s potěšením vidět plody své setby v jejím srdci. Klášter byl podle řádových pravidel, která nařizovala konkrétní vzdálenost od zabydleného terénu, vybudován asi kilometr od osady Třebnice. Jeho výstavba trvala přibližně do r. 1218. Poté, co byly zařízeny všechny materiální a formální

⁵⁴ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 12-13.

⁵⁵ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 3.

⁵⁶ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 3.

záležitosti a kníže Jindřich klášter bohatě zajistil – jednak půdou /v r. 1218 ke klášteru patřilo 23 vesnic v okolí, v r. 1235 již 35/ a jednak tím, že klášteru přidělil odpovídající počet řemeslníků, rolníků a sil pracujících v hospodářstvích kláštera – mohl být klášter převeden pod pravomoc místního cisterciáckého opata, a tím de facto právně osamostatněn.⁵⁷ Došlo tak k založení prvního ženského kláštera v Polsku.

O životě prvních sester mnoho nevíme. Určité skutečnosti nám mohou poodhalit v současnosti probíhající archeologické práce. Klášter byl ve středověku asi o polovinu menší než nyní. Základy jsou slohu románského. Refektář byl dlouhý 16 metrů, o něco pozdějším architektonickým prvkem byla gotická klenba. Specifický zájem vzbuzují některé důmyslné stavební nálezy. Tak například je doložena existence podzemních pecí, které vytápěly prostory některých místností kamenného kláštera na způsob podlahového topení. Zajímavý je rovněž objev v západním křídle, díky němuž lze usuzovat na to, že sv. Hedvika obývala prostory v blízkosti kuchyně, a měla tak usnadněnu službu chudým, kteří za ní chodili odevšad jako za svou matkou.⁵⁸ Její životopisec říká, že přestože sv. Hedvika co nejsvědomitěji zachovávala všechny předpisy řehole, nikdy se neodhodlala ke složení slibů. Nechtěla rezignovat na možnost nakládání s majetkem podle vlastní vůle a mohla tedy stále podle potřeby vypomáhat všem chudým a potřebným, se kterými se setkávala.⁵⁹

Nejčastějším ničivým živlem pro klášter byl oheň. Klášter vyhořel několikrát, fatální důsledky měly požáry v letech 1464, 1486, 1505, 1515 a 1595. Zničené budovy byly vždy okamžitě znovu vystavovány a obnovovány. V první polovině 18. století proběhla rozsáhlá barokní přestavba kláštera.⁶⁰

Během historie se klášter potýkal s určitými problémy. Jedním z nich byl problém národnostní. Obecně byl klášteru připisován charakter německý, čemuž však mnišky rozhodně vzdorovaly. Pod tímto zdáním, se skrývala jiná pravda - řeholnice obcházely císařské nařízení, které chtělo regulovat

⁵⁷ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 3.

⁵⁸ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 3.

⁵⁹ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4.

⁶⁰ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4 -5.

národnostní poměry kláštera a nutilo přijímat na jednu polskou novickou dvě německé.⁶¹ Mnišky se zaštiťovaly svým polsko-slezským původem a toto nařízení nerespektovaly. V klášteře se dochovalo mnoho uměleckých pokladů svědčících o uplatňování slovanské kultury, četné polské nápisy, vpisky do breviářů, knih, liturgická roucha s polskými výšivkami apod. Z celkového počtu připadalo na 39 abatyší kláštera 31 Polek, 5 Němek a tři pocházely z Čech.⁶² Ať tak či onak – stejně jako celý kraj i klášter byl mnohonárodnostní komunitou.

Dalším problémem byl problém vyznání. Situace kláštera se stala velmi obtížnou ve chvíli, kdy se v zemi začala podporovat a rozvíjet luteránská reformace. Dosavadní autorita kláštera se mocně zachvěla ve chvíli, kdy abatyše Maria Luck roku 1610 opustila řád a přešla k protestantismu. Majetkovou situaci kláštera podkopala třicetiletá válka a od té doby vliv třebnického kláštera znatelně klesá. Tato situace se změnila až ve druhé polovině 17. století, jednak díky podpoře dřívějších filiálních klášterů a jednak díky novým povoláním do třebnického konventu z řad bohatých katolických polských rodin. Tyto okolnosti spolu s vysoce střízlivou hospodárností sester umožnily už dříve zmíněnou barokní rekonstrukci kláštera v Třebnici.⁶³

Nicméně příznivý vývoj netrval dlouho. Nad Třebnicí se začaly stahovat mraky v podobě politických změn, které pro konvent sester neslibovaly nic dobrého. V srpnu roku 1810 zemřela abatyše Dominika Giller. To byla vhodná příležitost pro světskou vládu – klášter nedostal povolení k volbám nové představené. Na pozadí tohoto rozhodnutí byl plán Fridricha Wilhelma III. řešit díru ve státní kase zbídačelé výdaji během napoleonských válek konfiskací církevního majetku. Tento verdikt byl již nějakou dobu přichystán, nyní se naskytlá příležitost, jak jej zrealizovat. Zasadil smrtelnou ránu cisterciáčkám žijícím v třebnickém klášteře a na půl století přetrhl nit řeholního života žitého na tomto památném a významném poutním místě Slezska.⁶⁴

⁶¹Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4. Zdroj blíže nařízení nerozvádí ani nedatuje, uvádí pouze, že jde o habsburské nařízení, proto můžeme počítat, že jde o léta po r. 1526, kdy Habsburkové začali ve Slezsku vládnout.

⁶²Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4.

⁶³Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4-5.

⁶⁴Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4.

Sestry se musely odstěhovat po velikonocích 1811, majetek byl rozprodán za podřadnou cenu. V opuštěném klášteře byli ubytováni svěští lidé, nějakou dobu v něm byli soustředěni váleční zajatci /1813/, následně se stal místem vojenského špitálu, mnoho vojáků zde zahynulo na tyfus a jsou pochováni ve středověké rotundě kláštera. V letech 1817-1857 byla v objektu kláštera zřízena manufaktura na výrobu vlny a tato skutečnost měla pro budovu fatální důsledek - bez vztahu ke kulturnímu bohatství a dědictví začali její majitelé prostory kláštera čistě pragmaticky přizpůsobovat účelům výroby. Tento podnik však časem pro nedostatek odbytu zkrachoval. Továrna byla zrušena a klášter zůstal prakticky opuštěný a odsouzený k chátrání. Tím se za necelých padesát let stal pro vládu problémem, se kterým si nevěděla rady.⁶⁵

Vzácnou architektonickou památku začali zachraňovat r. 1870 maltézští rytíři, kteří odkoupili jeho jižní část a zřídili v ní vojenský špitál. Ve stejném roce v tomto špitále začalo pracovat šest sester KMSKB.⁶⁶ Tím začíná nová etapa kláštera, která podivuhodně zapadá do celkového kontextu jeho dějin a především do odkazu, který zde zanechala sv. Hedvika. Milosrdné sestry zde navázaly na tradici žitou po staletí a přitom do ní samy přinesly semeno vlastního charismatu, které jistě plodně zapadlo do dobře připravené třebnické půdy.⁶⁷ A to se snažíme ukázat v následující podkapitole.

1.2.3 Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Třebnici a Slezsku

Slezská větev KMSKB se začala vytvářet v roce 1848, kdy kníže arcibiskup Melchior von Diepenbrock z Vratislavi si pro svou diecézi vyžádal řeholní sestry z pražského mateřince. Sestry v Praze nejprve s plánem váhaly, snad v předtuše těžkostí s ním spojených, jak zmiňuje kronika.⁶⁸ Koncem října 1848 se však přece jen první tři boromejky vypravily na dalekou cestu do Nisy v Pruském Slezsku, kde převzaly, podle plánu, péči o nemocné. V následujícím roce byla do Nisy vyslána sestra Helena Tichá.⁶⁹ Během prvních let zde byl pobyt sester bez výrazných potíží, po nějaké době se však rozvinula celá škála těžkostí, která znamenala zejména pro sestru Helenu očistnou zkoušku utrpení.

⁶⁵ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4-5.

⁶⁶ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 5.

⁶⁷ Viz příl. 4, s.72.

⁶⁸ Srov. *Kronika Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*. Archiv KMSKB v Praze, II. díl.

⁶⁹ Srov. *Helena Tichá – životopis*. Materiál pro vnitřní potřebu KMSKB.

Kronika pražské větve se k její osobě staví rezervovaně⁷⁰, v povědomí sester je zapsána jako kontroverzní osobnost. Polské sestry ji naopak vnímají jako ženu svatého života a zakladatelku polské větve boromejek ctí a milují. Celá bolestná záležitost zrodu této větve ve Slezsku se rozrostla do obřích rozměrů určitě také díky pomalé komunikaci mezi Helenou Tichou v Nise a představenými v Praze, tudíž díky velké vzdálenosti obou míst.⁷¹ V určitém okamžiku se Helena Tichá ocitla jakoby mezi mlýnskými kameny, z nichž jeden představoval pražský mateřinec a druhý biskupa von Diepenbrocka ve Vratislavi, a stala se jistým způsobem obětí jejich rozdílných pohledů a nevalné komunikace mezi těmito subjekty.⁷² Postoje a rozhodnutí generální představené byly v určitých bodech komunikace a plánů zpočátku nejasné, posléze protichůdné a nakonec v jistých bodech zbytečně příkré a kategoricky odmítavé. Helena Tichá prožívala opuštěnost a velké osobní drama, nevěděla, co má dělat, v celé věci se snažila o maximální upřímnost a otevřenost, jak dokládají její dochované dopisy.⁷³ To, že nakonec došlo k odtržení slezských sester od Prahy je dodnes tajemstvím, které lze nahlížet jedině pohledem víry a důvěry v Boží Prozřetelnost. Jí se také Helena Tichá cele svěřila. Kníže biskup Heinrich se celé záležitosti ujal v tom smyslu, že požádal o osamostatnění domů, které se nacházely ve Slezsku a které ještě v budoucnu měly být založeny. Jeho žádost byla v Římě 24. dubna 1857 potvrzena. Pro Helenu Tichou to byla Boží odpověď, která vnesla do jejího dalšího života klid a pokoj. Stala se tak první generální představenou boromejek v Nise.⁷⁴

Kongregace ve Slezsku se nebyvale rozrůstala a v krátké době se prostory domu v Nise stávaly nedostatečnými. Sestry snily o novém, prostornějším mateřinci, který si však nemohly finančně dovolit a ani nevěděly, kde by ho měly hledat. Matka Helena tuto záležitost svěřovala Boží péči a Prozřetelnosti. Za nějakou dobu byla oslovena Řádem Maltézských rytířů z Třebnice, kteří potřebovali několik jejích sester pro svůj nově založený špitál v Třebnickém klášteře. Šest prvních sester přišlo do Třebnice 12. října 1861, ubytovaly se zpočátku na faře, ale při pohledu na sice zchátralý, ale prostorný klášter se neubránily dojetí. Již 4. listopadu se přestěhovaly do několika místností

⁷⁰ Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl.

⁷¹ Další okolnosti, například nedoručené či snad dokonce zadržené dopisy a odpovědi jsou předmětem dohadů.

⁷² Srov. *Helena Tichá – životopis*.

⁷³ Srov. *Helena Tichá – životopis*.

⁷⁴ Srov. *Helena Tichá – životopis*.

kláštera, a vedle služby nemocným začaly usilovat o jeho obnovu. V roce 1870 byl mateřinec přeložen z Nisy do Třebnice, roku 1889 obdržely sestry celé severní křídlo kláštera a pokračovaly v jeho obnovování a přizpůsobování svým cílům, ke kterým klášter slouží dodnes.⁷⁵

Zajímavá je v historii sester boromejek souvislost s „přiděleným patronem“ skrze přebývání na „jeho“ místě: sv. Karel byl sestrám boromejkám „přidělen“ tím, že první sestry v Nancy bydlely v domě, který měl v průčelí jeho sochu a lidé po čase začali sestrám říkat „sestry od sv. Karla“. V Polské Třebnici je to podobné: sestry dostaly Třebnický klášter k přebývání a s ním „dostaly“ jaksi více za patronku také sv. Hedviku, která tento klášter založila a v něm konala své evangelní dílo Marie a Marty.

Další zajímavou historickou skutečností ve směřování boromejek ve Slezsku je bolestný, ale Boží Prozřetelností jistě uchopený a proměněný zápas o konkrétní podobu této žité milosrdné lásky, tedy o konkrétní podobu charismatu nově příchozího společenství. Zatímco pražské sestry preferovaly výhradně službu nemocným a zaměřovaly se na ni ve vlastních domech, před sestrami ve Slezsku se otevřela nová potřeba: výchova a vyučování mládeže a služba nemocným v jejich vlastních domovech. Helena Tichá ve spolupráci s místními ordináři na tuto potřebu reagovala a otevřela se jí. Šlo o určité rozšíření spektra i způsobu působení, které bylo poté terčem sporů s pražskou větví a jedním z důvodů nedorozumění a následného odštěpení polských boromejek od Prahy, jak bylo uvedeno v předešlé části.⁷⁶

Pokud tuto skutečnost rozšíření charismatu nahlížíme prismatem spirituality patronky Slezska, nemůžeme zde nevidět kontinuitu v realizaci téhož ideálu: jednak skrze skutky milosrdenství s dalekosáhlými důsledky pro společnost: výchova a vyučování, investice do mladé generace, do vzdělání a růstu kultury, a zároveň neopomíjení skutků milosrdenství bezprostředně naléhavých – u těch, kteří potřebují neodkladnou pomoc „ad hoc“ v nemoci a bezmoci.

⁷⁵ Dnes zde má sídlo generální dům sester boromejek a zároveň také Ústav sociální péče pro ženy, který nese jméno sv. Hedviky. Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 5.

⁷⁶ Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl.

To, co hýbalo středověkou slezskou církví, byly dvě spirituality, které by bylo možno zahrnout pod alegorický pojem „staré a mladé víno“: zaprvé spiritualita benediktinská, potažmo v reformované podobě cisterciácká, a zadruhé spiritualita františkánská. První, starší spiritualita čerpala z odkazu sv. Benedikta, jejími charakteristickými rysy byly: stálost místa, důraz na bohoslužbu, askezi a observance, přínos pro kulturu a vzdělanost. Bylo běžným zvykem mnoha panovnických rodin dávat děti na výchovu do klášterů, ve vybraných klášterech se budoucí panovníci vzdělávali a vychovávali, i sama Hedvika byla v pěti letech dána na výchovu do cisterciáckého kláštera.

Druhá spiritualita měla kratší tradici, byla prostší, s důrazným aspektem na chudobu a péči o chudé a nemocné. S trochou fantazie a s kapkou nadsázky lze říci, že v první spiritualitě jakoby převládal charakter evangelní Marie, zatímco v druhé zřetelněji vyvstává evangelní Marta /srov. Lk 10,38-42/. Jistě toto přirovnání trochu pokulhává, protože obě spirituality mají v základu tyto dvě ženy a jim odpovídající významy v sobě spojené. Jde nám spíš o vnějškově postižitelné akcenty, a ty jsou odlišné.

Ale pro tuto práci je důležité uvést, že sv. Hedvika právě tyto dva vnější akcenty obou přístupů propojila v jednotu. Nejdříve se stala zakladatelkou cisterciáckého kláštera v Třebnici, později byla její spiritualita obohacena o františkánské prvky. Hedvika se řídila podle životopisců v období své zralosti do nejmenších podrobností pravidly, kterými se řídily řeholnice v klauzuře, zároveň si však ponechala volné působení v oblasti bezprostřední péče o chudé a nemocné, zůstala aktivní a angažovaná i za zdmi kláštera, který založila.⁷⁷ Životopisci soudí, že během jejího života se tak její spiritualita proměňovala a přešla od „starého“ vína k „mladému“, tedy od cisterciácké k františkánské. Či lépe řečeno – doplnila staré o nové a stala se dobrým hospodářem vynášejícím z pokladnice svého srdce staré i nové /srov. Mt 13,52/.

Z hlediska skutků milosrdenství lze vnímat cisterciáckou investici do vzdělání a výchovy jako velmi důležitou setbu pro budoucí generace a rody evropských panovníků – potažmo pro lidi jim poddané. Tato setba přinesla ty

⁷⁷ Srov. KLIMEK, S., *Trzebnica*, s. 4, 10-11.

nejlepší plody v evropské kultuře, vzdělanosti a v neposlední řadě v zakořenění křesťanských hodnot do povědomí národů. Slovy přirovnání: „Pokud chceš chudému pomoci, nauč ho lovit ryby.“ Skutky milosrdenství františkánského ducha pak více vnímáme jako bezprostřední odpověď na konkrétní podobu akutní nouze, která nestrpí odkladu.⁷⁸ Opět slovy přirovnání: „Někteří chudí už nemají čas a sílu učit se lovit ryby, potřebují je dostat, aby nezemřeli hladem.“⁷⁹

Dary Ducha jsou různé: jedny volá k tomu, aby podali viditelné svědectví touhy po nebeském domově, jiné vyzývá, aby se věnovali pozemské službě člověku a touto službou vytvářeli předpoklady pro nebeské království.⁸⁰ Hedvika realizovala obojí – Marii i Martu, jednotu kontempace i milosrdenství, což je rovněž hlavním cílem a specifickým rysem spirituality boromejek. Svatou Hedviku pak mohou milosrdné sestry snadno a zcela přirozeně vnímat jako svůj vzor a ideál a přijmout ji jako zvláštní patronku svého společenství a svého díla.

Do dalších společných souvislostí může spadat i již výše zmíněný vztah k majetku. Sv. Hedvika majetkem rozhodně nepohrdala a jak bylo řečeno, nevzdala se ho, aby z něj mohla do konce života podporovat chudé. Boromejská kongregace také nepatří mezi ty „z nejchudších“ kongregací. Přestože osobní chudoba a skromnost sester bezesporu zůstává předmětem slibu⁸¹ a je vyžadována, často plyne jako u většiny obyvatel také z nepříznivých historických okolností.⁸² Společenství jako celek disponovalo určitým majetkem, díky kterému mohlo provozovat řadu svých činností.⁸³ Sestry byly ve své době možná i neprávem nazývané „bohatými mniškami“,⁸⁴ snad pro svou dosti rozsáhlou stavební činnost, každopádně se ve své působnosti neomezovaly jen na výslovně chudé, ale věnovaly se vzdělávání

⁷⁸ ... a která je investována do chudých, nemocných, trpících, kteří pak v takové pomoci a službě snáze rozpoznávají Tvář Božího milosrdenství. A potažmo lépe přijímají evangelní zvěst „shora“, tedy směrem od vyšších vrstev církevní a světské hierarchie směrem k vrstvám prostého lidu. V období raných středověkých států datum přijetí křesťanství daného státu přeci spadalo do data křtu jeho panovníka.

⁷⁹ Srov. KOLODIEJCHUK, B., *Pojď, buď mým světlem*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-228-2, s. 152.

⁸⁰ Srov. GS 37-38.

⁸¹ Srov. *Konstituce Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského* z r. 2000. Praha: Nákladem vlastním, 2000, s. 21-23.

⁸² Ve Slezsku zničující a opakovaně kraj paralyzující změny hranic, vládních zřízení, dopady válek apod.

⁸³ I když druhou stranou mince bylo vyčerpání kongregační kasy po takových investicích. Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*. 1. vydání, Kraków: Salwator, 2002, ISBN 83-88119-62-1, s. 21.

⁸⁴ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 21.

děvčat a žen i z vyšších vrstev. Jejich školy zakládáné a udržované v období přelomu 19. a 20. století až do II. světové války byly vnímané jako školy elitní, s vysokou úrovní výuky a moci je navštěvovat bylo pro dotyčné dívky otázkou prestiže a zárukou kvality.⁸⁵ Další ukázkou související s tímto tématem je též kladný vztah sester k vyšším vrstvám světským i duchovním vůbec, bez podpory různých zámožných dam a pánů by si svou činnost těžko dokázaly představit.⁸⁶ Slezské sestry však se stejnou samozřejmostí vnímaly v rychle se rozvíjející průmyslové oblasti nárůst sociální a duchovní bídy a problémů a snažily se odpovídat svou službou v první řadě na potřeby chudých, kteří se na ně obraceli.⁸⁷ V pozdějším období po smrti matky Heleny a na přelomu 19. a 20. století ve službě sester začíná převládat péče o nemocné v nemocnicích.

Kongregace ve Slezsku měla jeden rys, typický pro Slezsko vůbec, a sice mnohonárodnostní složení sester. Kongregace byla původem z Francie, po Heleně Tiché byla další generální představenou zvolena S. M. Zofie Watteyne pocházející z Belgie, jednotícím jazykem byla němčina, což bylo samozřejmostí ve chvíli, kdy se nacházela na území Pruska /Horní Slezsko/ anebo Rakousko-Uherska /Dolní Slezsko/, přijímala kandidátky z německých, polských, českých i slovenských dívek. Soužití více mentalit a kultur pod jednou střechou, i kdyby byla klášterní, nemusí být vždy snadné. Že se ale sestry vždy snažily o evangelní přístup podle slov apoštola Pavla: „není už rozdílu, všichni jste jeden v Kristu Ježíši“ /srov. Gal 3, 28-29/, o tom není třeba pochybovat. V kronikách se nacházejí zmínky, že evangelní služba a láska ke Kristu byly silnější než cokoli. Sestry podaly v době politických otřesů svědectví podivuhodné pružnosti a „disponibilita“ ke službě kamkoliv a služba Bohu byla to, co z nich činilo jednu rodinu, která se povznášela nad národnostní spory.⁸⁸ V tomto ohledu jistě mlčky naplňovaly odkaz sv. Hedviky a svědčily o jednotě v Kristu těm, kteří byli ochotni kvůli národnostním sporům sahat po zbraních.

⁸⁵ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 30-33.

⁸⁶ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 25-28.

⁸⁷ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 24-25.

⁸⁸ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 41-43.

Je velmi pozoruhodné k jaké přizpůsobivosti, velkorysosti a až heroické statečnosti byly sestry vedeny skrze historické okolnosti. Slezsko bylo totiž dozajista krajem těžce zkoušeným právě v otázce hranic. Lidé z jednoho místa se stali během období druhé dekády 19. stol. a první dekády 20. stol. opakovaně občany úplně jiného státu. Boromejky v Těšíně např. velmi těžce postihlo rozdělení Těšína na „polský“ a „český“ v r. 1923. Několik domů a škol bylo náhle hranicí odtrženo od domu, který je ze svého hospodářství zásoboval potravinami a zůstal na české straně. Chod domů na polské straně tak byl ze dne na den úplně paralyzován a sestry zůstaly bez prostředků.⁸⁹ Dalším faktorem souvisejícím se změnou hranic po první a druhé světové válce bylo i hromadné přesídlování obyvatelstva⁹⁰ a politické změny, které nepřály církvi a její aktivitě na poli vzdělání a charity, a omezily ji pouze na určitý úzký pruh činnosti, např. jen na péči u starců nebo u postižených lidí, tedy na činnost, kterou nikdo jiný kromě řádových sester vykonávat nechtěl. Tento faktor se z dlouhodobějšího pohledu historie jistě jeví pro celý kraj jako velmi destabilizující. Mnoho dlouhodobě budovaných škol, školek, penzionátů, ústavů musely sestry jednoduše zavřít a opustit.⁹¹

Výchova a rozvoj společnosti předpokládají kontinuitu, v jednom období se sází, v dalším zalévá, v dalším sklízí. V historii Slezska první pol. 20. stol. místo toho pozorujeme opakované dupání po právě vzešlém poli. Důsledky jsou dalekosáhlé, vývoj a dosah dlouhodobé působnosti jsou pošlapány, plodům není dáno dozrát a vyrůst. Tento dozajista tragický vývoj dovršil odsun sudetských Němců po II. světové válce, čímž došlo k praktickému vylidnění rozsáhlých oblastí Slezska. Tuto skutečnost samozřejmě nemohl napravit přísun přistěhovalců z vnitrozemí, kteří bez vztahu a kontinuity sotva mohli udržet původní Němci opuštěnou kulturu oblasti.

V této situaci je zajímavá konkrétní historická situace albrechtické provincie. Zůstala odtržena od polské větve a po odsunu německých sester byla její samostatná životaschopnost podlomena. Doslova jí šlo o život, což správně rozlišily sestry ve vedení kongregace a ustavením představené z Prahy

⁸⁹ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 39-42.

⁹⁰ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 43-55.

⁹¹ Srov. IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*, s. 92-97.

vzaly celou provincii pod svou záštitu. O této etapě bude pojednáno v dalších kapitolách.⁹²

Sv. Hedvika viděla umírat svých sedm dětí, tedy je to žena hrdinské statečnosti - v budování života tváří tvář tomu, že umírá. Dnešní albrechtický klášter je místem zaslouženého odpočinku pro věkem pokročilé sestry. Nabízí se zde paralela: v klášteře postupně umírá mnoho sester, ale to, co tyto sestry budovaly, musí žít dál, i když v jimi postavených budovách už pracuje někdo jiný, nebo další chátrají. Sv. Hedvika vystupuje v tomto pohledu jasněji jako patronka kraje, který v dnešní době není plný života, ale je v pohraničních oblastech spíše pustý, bez pracovních příležitostí, a zároveň jako patronka kláštera, ve kterém život odchází do věčnosti a nový přichází nepatrně a spíše po kapkách. Může být velkým symbolem a vzorem naděje a důvěry v Boží Prozřetelnost za všech okolností. Pohled na Hedviku nám může dodat naději, odvalu a sílu. V tom dozajista spočívá její přínos, v tom spočívá význam jejího protřpěného svědectví pro nás.

Jak jsme již v úvodu této kapitoly uvedli, chceme se v její závěrečné části věnovat významu sv. Hedviky pro oblast Slezska.

1.3 Sv. Hedvika - patronka Slezska

Sv. Hedvika je uznávanou patronkou nejen pro svou svatost, ale i proto, že její vlastní osudy se podobají osudu tohoto regionu.

1.3.1 Základní údaje o kraji, jazyku a geografii

Slezsko je historické území, rozkládající se v současnosti převážně v Polsku, zčásti v Česku a z malé části v Německu. V rámci takto nazývaného se území jsou rozlišovány dva velké regiony, Dolní Slezsko a Horní Slezsko, s odlišnou historií a charakteristikami. Do roku 1742 tvořilo celé území s centrem ve městě Vratislav jednu ze zemí Koruny české; od uvedeného roku je pak rozděleno na několik částí s proměnlivým rozsahem a právním

⁹² Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl.

postavením, patřících k různým státům /Rakouské Slezsko, České Slezsko, Pruské Slezsko, Polské Slezsko/.⁹³

Slezština jako jazyk se řadí do západoslovanských jazyků, spolu s polštinou, češtinou, slovenštinou, nebo lužickou srbštinou. Náleží tedy mezi slovanské jazyky, do rodiny jazyků indoevropských. Slezština se používá dodnes, dle polského sčítání lidu v roce 2002 se 60 000 lidí hlásilo ke slezštině jako rodnému jazyku.⁹⁴ Za jazyk ji pokládá Knihovna Kongresu Spojených států, která slezštině přiřadila mezinárodní kód „szl“.

Původ názvu Slezsko je nejasný a je předmětem dohadů a o jeho vzniku panují různé teorie. Podle jedné z nich bylo Slezsko pojmenováno po germánském kmeni Silingů, který na jeho území v minulosti sídlil. Další teorií je možné odvození názvu od hory Ślęży či od řeky Ślęzy⁹⁵ a název Slezsko může být rovněž odvozeno ze západoslovanského slova *ślągwa* znamenající velkou vlhkost - tato teorie však nemá geografické opodstatnění.

Povrch Slezska je převážně nížinatý. V polské části Slezska se rozkládá Slezská nížina, kterou protéká nejdůležitější slezská řeka Odra. Na jižní hranici Slezska se zvedají pohoří Lužické hory, Krkonoše, Rychlebské hory, Hrubý Jeseník, Moravskoslezské Beskydy a Slezské Beskydy. Pokud ke Slezsku připočteme i Kladsko, leží na jižní hranici Slezska také Orlické hory a Králický Sněžník. Východní hranici tvoří horní tok Visly, severozápadním směrem pak řeky Liswarta a Przemsze, pak pokračuje dolinou řeky Barycze a následně jihovýchodním směrem k soutoku Odry a Lužické Nisy, po níž putuje zpět k Lužickým horám.⁹⁶

Slezsko sousedí s několika historickými zeměmi; od jihu to jsou Morava, Čechy, Horní a Dolní Lužice, Braniborsko, Velkopolsko, Malopolsko a Horní Uhry.

1.3.2 Historie Slezska

Území Slezska bylo od roku 990 součástí raného polského státu a bylo obýváno kmeny Slezanů, Opolanů a dalších. Od roku 1138 bylo Slezsko údělným piastovským knížectvím, které bylo roku 1163 rozděleno na tři části,

⁹³ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-245-7, s. 15.

⁹⁴ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 11.

⁹⁵ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 15.

⁹⁶ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 13.

z nichž západní Hlohovsko a střední Vratislavsko byly spojeny v první polovině 13. století Jindřichem I. v Lehnicko - pozdější Dolní Slezsko s centrem ve Vratislavi. Ke třetímu východnímu údělu připojil Měšek I. Slezský část jižního Polska, které nebylo původně součástí Slezska, a tak vzniklo tzv. Velké Opolsko – pozdější Horní Slezsko, které mělo centrum v Ratiboři, později v Opolu. Smlouvou z roku 1202 se piastovští panovníci v obou částech Slezska vzdali vzájemně dědických práv, čímž se potvrdilo rozdělení území na Horní a Dolní Slezsko. Tyto názvy však byly užívány až od 15. století a záhy měly ryze geografický charakter, protože proces dalšího dělení obou částí Slezska rychle pokračoval.

Už po drtivé porážce v bitvě u Lehnice s Mongoly roku 1241 došlo k osamostatnění tzv. Středního Slezska, koncem 13. století se osamostatnilo i Hlohovsko, Zaháňsko, Javorsko a později Volovsko. Od Vratislavska se pak oddělilo Svídnicko, Olešnicko, Minsterbersko, Břežsko a řada dalších menších území.

Dělení ovšem zasáhlo i Horní Slezsko, kde se od Opolska oddělilo po roce 1281 Těšínsko, Ratibořsko, Bytomsko, Kozelsko. Současně za slezská knížectví začaly být považovány od 15. století i Opavsko a Krnovsko, které dříve příslušely k Moravě.

Již Václav II. uvedl řadu slezských knížectví do lenního vztahu k Českému království, tento proces dovršil v letech 1327-1335 Jan Lucemburský. Českou svrchovanost nad Slezskem opakovaně uznal i polský král Kazimír III. Veliký /1333 - 1370/; nejprve roku 1333 Vyšehradskou a pak roku 1335 Trenčínskou smlouvou a znovu roku 1348 mírem v Namyslově s Karlem IV., který zároveň sňatkem s Annou Svídnickou získal dědickým nárokem poslední dosud nezávislá slezská knížectví Javorsko a Svídnicko.

Ve 14. a 15. století pokračoval proces drobení slezského území, takže počet vévodství a knížectví přesahoval i dvě desítky. Vymíráním jednotlivých piastovských větví /1335 vratislavské, 1368 svídnické, 1492 olešnické, 1504 hlohovské, 1532 opolské, 1625 těšínské a 1675 břežsko-lehnické, která byla vůbec poslední z celého rodu Piastovců /připadala území přímo České koruně. V 15. století zároveň Polsko získalo zpět koupí Osvětimsko, Zátorsko a Seversko, v té době se také ustálilo rozdělení na Horní a Dolní Slezsko.

Za husitských válek dochází ke značnému oslabení vztahu Slezska k Českému království. Tehdy zůstali obyvatelé Slezska nejen věrni katolicismu, ale vesměs patřili k rozhodným odpůrcům husitů. V té době, díky přílivu německých kolonistů, bylo už území především ve městech do značné míry germanizováno, na východě však stále převažovali Poláci. Husité sice řadu měst a některá knížectví dobyli, ale vzhledem k nepevné vládě v samotných Čechách se pouta mezi oběma zeměmi postupně uvolnila. Jiří z Poděbrad na jedné straně pro sebe a své potomky zakoupil Kladsko a Minstrberské knížectví, na druhou stranu však v boji s uherským králem Matyášem Korvínem ztratil nejen Slezsko, ale i ostatní vedlejší země. Koruny české. Matyáš Korvín zde provedl určitou centralizaci slezské správy, centrální orgány měly sídlo ve Vratislavi. Od 15. Století začali o Slezsko projevovat zájem braniborští Hohenzolerni, kteří roku 1482 získali Krosensko, poté i některá další území, jako například Krnovské knížectví a Bohumínsko.⁹⁷

K České koruně se Slezsko vrátilo až roku 1490 s nástupem Vladislava Jagellonského na uherský trůn, právně však až s nástupem Ferdinanda I. na český trůn roku 1526. Brzy poté však území zasáhla silná reformace, v jejímž důsledku se Slezsko na počátku třicetileté války významně podílelo na stavovském protihabsburském odboji, po Vestfálském míru z roku 1648 tu pak na rozdíl od Čech a Moravy dokonce byla povolena náboženská tolerance. Ani ta však nezabránila tomu, aby značná část obyvatel z náboženských důvodů inklinovala k protestantskému Prusku.⁹⁸

Slezsko se svým rozvinutým tkalcovstvím zároveň patřilo k nejvyspělejšímu a nejbohatšímu zeměmu Habsburské monarchie, což bylo jedním z důvodů, proč se stalo cílem pruské expanze, která začala roku 1740 vpádem do Slezska bez vyhlášení války. Prusko si po nástupu Marie Terezie vzalo za záminku dědické nároky na některé slezské údělly, držené braniborskými Hohenzollerny. V letech 1740-1742, 1744-1745 a 1756-1763 proběhly celkem tři války o rakouské dědictví mezi Habsburskou monarchií a Pruskem. Vratislavským mírem získalo Prusko většinu slezského území včetně Kladska, které dosud patřilo k Čechám. Pouze menší část Slezska označovaná jako Rakouské, či později České Slezsko, zůstala součástí České

⁹⁷ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 26.

⁹⁸ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 28.

koruny. Hlavním zemským městem se stala Opava. Tento stav trval až do roku 1928, kdy město bylo v důsledku snahy omezit německý vliv zbaveno titulu statutárního města, a země Slezská se spojila s Moravskou v zemi Moravskoslezskou.⁹⁹

V období před 2. světovou válkou i během ní byla velká většina obyvatel Slezska německá. V Dolním Slezsku, jakožto západní části Slezska, už během konce 19. století Slezština slovanského charakteru v podstatě vymřela. V Horním Slezsku byla situace jiná. V západní části tohoto území byla většina obyvatel německá, ale ve východní části území tzv. „Ostoberschlesien“ byla velká polská menšina. V Rakouském, později Českém Slezsku žili v okolí Jesenicka, Opavska atd. převážně Němci a v častém případě až jako menšina Češi. V menší části Rakouského Slezska, na Těšínsku, žili také Češi, Poláci samozřejmě spolu s Němci a Rakušany.¹⁰⁰

Před druhou světovou válkou v období před nástupem nacionalismu soužití mezi národnostmi ve Slezsku, ať už mezi Čechy a Němci nebo Němci a Poláky nebylo nijak zvlášť problematické.¹⁰¹ Příchod války však přinesl polskému obyvatelstvu Slezska velké těžkosti a utrpení, ať už v podobě nuceného hromadného přesídlování do Polska či jiných národnostně motivovaných útoků ze strany Němců. Obyvatelstvo Slezska české národnosti mělo menší problémy, to však pro ně neznamenaloby blahobyt. Velká většina „Slezanů“ však byli Němci a jako Němci museli nastoupit do wehrmachtu a bojovat ve válce na straně Hitlera. Po porážce Německa roku 1945 byla v postupimské dohodě dohodnuta změna a posunutí hranic. Východní část Pomořanska a Slezsko bylo po odebrání Německu přičleněno do Polska, Východní Prusko připadlo Rusku. Většina obyvatel německé národnosti musela opustit tato území a odejít do Německa, což v případě Slezska prakticky znamenalo začátek zániku původního slezského obyvatelstva. Do téměř vyčistěného Dolního Slezska se přistěhovali lidé z východní části Polska. V Horním Slezsku byla situace o něco lepší a určitý počet Němců mohl za daných podmínek /např. znalost polského jazyka, polské příjmení/ zůstat.

⁹⁹ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 27.

¹⁰⁰ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 27.

¹⁰¹ Srov. ŽÁČEK, R., *Slezsko*, s. 35.

V době komunistického útlaku se z Horního Slezska vystěhovalo až na 2 miliony lidí do Západního Německa.

Po pádu režimu v roce 1989 se Němci v Horním Slezsku začali vracet zpět k německé národnosti i k německému občanství, k německým tradicím i řeči, putují na místa, odkud museli násilně odejít a v mnoha případech finančně podporují zpustošené a ladem ležící pohraniční oblasti. V rámci aktu smíření a jako výraz touhy po jednotě a odpuštění vzájemných křivd se na poutním místě na Maria Hilf ve Zlatých Horách konají každoročně poutě tří národů – českého, polského, německého a bohoslužeb se účastní hojný počet věřících.

1.3.3 Sjednocující význam osobnosti sv. Hedviky jako patronky Slezska

Kultura Slezska je zajímavá, různorodá, zahrnuje různé jazykové a národnostní projevy. Slezsko je pozoruhodně rozmanité a má pohnutou historii. Trvalým historickým fenoménem je rozdrobenost území do mnoha útvarů, které navíc patřily v různých údobích pod nadvládu rozličných států. Zde se nabízí otázka: co může být principem jednoty takto drobené, národnostně nesourodé a politicky dělené země? Lze nalézt něco, co by mohlo propojovat a sjednocovat toto území jiným než jen národnostním či politickým způsobem? Může tuto jednotu poskytnout konkrétní osoba? Je možné vnímat duchovního patrona jako jednotící pilíř celého územního celku? Může osoba světce nabídnout trvalý, pevný bod, o který se opře celek tváří tvář vnějšímu dění?

Pokud Slezsko přetrvává v úctě ke sv. Hedvice dodnes, pak nepochybně ano. Zcela jistě totiž existuje pevnější jednotu než jen ta, kterou zaručují hranice, jazyk či národnostní příslušnost. Existuje totiž jednotu duchovní, přináležitost k osobě, k někomu blízkému a dobrému, nejvíce však k Bohu, ale také k člověku - ženě, která se stala symbolem, který zanechal bohaté duchovní dědictví, celým svým bytím odkazuje k Bohu jako k poslední možné, absolutní instanci, v němž on sám nalézá poslední naplnění smyslu své existence a celého svého života. Takový duchovní odkaz v sobě nese sjednocující sílu.

To je možná smyslem středověké snahy získávat kanonizačními procesy zemské patrony, světce, ochránce a přímlovce svých národů. To je dozajista

pravý smysl úsilí mít patrona nad různými cechy, či spolky, patrona činností, obcí a různých dalších společenských skupin. To je také smyslem patronátu svaté Hedviky nad Slezskem, nad krajem, ve kterém je její stopa a památka dodnes zřetelná a živá.¹⁰²

Památka sv. Hedviky je zřetelná a živá i v životě komunity MSKB v Městě Albrechticích, jak se snažíme ukázat v následující kapitole.

¹⁰² Na území Ostravsko-opavské diecéze se nachází chrám sv. Hedviky v Opavě, farní kostely zasvěcené svaté Hedvice v Orlové – Doubravě, Mostech u Jablunkova, na Jesenicku pak v obci Supíkovice. Filiální kostely jsou pak ve Svibici, která spadá do farnosti Český Těšín a v Kaňovicích, farnost Bruzovice. Některé kostely mají boční kaple zasvěcené svaté Hedvice. Ve Vidlech, na úpatí Pradědu, stojí krásná dřevěná kaple svaté Hedviky. Srov. *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*, s. 25.

2. Vývoj Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského se zřetelem na komunitu v Městě Albrechticích

Protože chceme promítnout odkaz osobnosti sv. Hedviky i do života KMSKB se zřetelem na komunitu v Městě Albrechticích, považujeme za nutné popsat historii a vývoj charismatu KMSKB od počátku až po dnešek. Počátky kongregace ve Francii popisujeme v následující podkapitole.

2.1 Historie Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského – počátky ve Francii

Nejprve bychom si v krátkosti přiblížili dějinný vývoj KMSKB. Tato kongregace vznikla po třicetileté válce v r. 1652 ve francouzském městě Nancy, kde bylo mnoho chudých, zbídačelých a opuštěných lidí.

Podnět k založení KMSKB dal mladý advokát Josef Chauvenel ve francouzském městě Nancy, kde po třicetileté válce bylo velmi mnoho chudých, zbídačených lidí, dospělých i dětí. Osobně se dotýkal děsivého utrpení a bídy nakažených morem a stal se jejich "advokátem". Sám zasažen touto nemocí umírá v 31 letech.¹⁰³

Jeho otec Emanuel vyplnil poslední vůli umírajícího syna založením "Domu milosrdenství" 18. června 1652. Pět prvních sester se dává do těžkého díla. Přijímají milosrdnou lásku za své poslání. Dobrovolně takto vyloučené z vlastních rodin vytvářejí novou rodinu, kterou zasvěcují Svaté Rodině nazaretské.¹⁰⁴

6. května 1663 dochází ke státnímu schválení "Společnosti Svaté Rodiny Ježíše, Marie a Josefa". A 21. května téhož roku k církevnímu schválení od toulského biskupa.¹⁰⁵

Podle činnosti sester je brzy lidé začali nazývat milosrdnými - a jméno sv. Karla Boromejského přidávaly proto, že sochy tohoto světce zdobily

¹⁰³ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 108-112.

¹⁰⁴ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 108-112.

¹⁰⁵ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 108-112.

průčelí a dvůr domu, kde sestry bydlely. /R. 1610, krátce před vznikem kongregace, byl sv. Karel Boromejský svatořečen a byl tehdy ve velké oblibě/.

Svatý Karel však nejen stál v názvu kongregace, ale už od počátku utvářel svým příkladem srdce a službu sester.¹⁰⁶

Představená sester Anna Royer se nespokojila s tím, že malá skupina ošetřovatelek byla uznána světskými úřady. Ve svém dopise se v květnu 1663 obrátila na biskupa André Saussay, ve kterém líčí účel světského společenství dívek a vdov, zvaného *Služebnice Svaté rodiny Ježíše, Marie a Josefa*, a prosí, aby mohly zachovávat pravidla a způsob života, které určil František Saleský¹⁰⁷ sestrám Navštívení Panny Marie. Nakonec připojila prosbu o denní účast na mši svaté a o dovolení, aby se sestry mohly modlit officium Panny Marie a ostatní modlitby, ke kterým jsou vázány svým institutem. Biskup toulský, André Saussay, původem Pařížan, vynikal dobrotou, shovívavostí, štědrostí, zbožností, horlivostí a láskou k bližním. Společenství sester udělil nové a trvalé církevní potvrzení dne 21. května 1663. Rovněž vyhověl prosbě sester žít podle řehole sester Navštívení Panny Marie a dalším uvedeným prosbám.¹⁰⁸

Za dvaatřicet let trvání měla společnost jen pět sester a několik novicek. Čekatelky se hlásily, přicházely s dobrou vůlí, ale svého velkodušného úmyslu se zase záhy vzdaly. Proč? Společnost neměla dosud žádné náboženské pouto, které by chránilo před nestálostí a na druhé straně by zavazovalo společnost starat se o budoucnost svých členek. Představená i sestry byly přesvědčeny o tom, že jim chybí závazek řeholních slibů, a proto prosily biskupa Jacquese de Fieux, aby je mohly složit.¹⁰⁹ Toulský biskup vyhověl přání sester složit sliby. Slavnost byla určena na svátek svaté Marie Magdaleny 22. července 1679.¹¹⁰ Tato slavnost znamenala velmi významnou etapu v dějinách KMSKB.¹¹¹ Složením slibu milosrdenství a vytrvalosti ve službě a ve společenství začala cesta k vytvoření řeholního společenství. Postupně se sestry zasvětily Bohu třemi evangelijními sliby: v roce 1704 slibem

¹⁰⁶ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 108-112.

¹⁰⁷ František Saleský byl 28. prosince 1661 prohlášen za blahoslaveného papežem Alexandrem VII. a 19. dubna 1665 svatořečen týž papežem.

¹⁰⁸ Srov. *Kronika KMSKB*, I. díl.

¹⁰⁹ Srov. *Kronika KMSKB*, I. díl.

¹¹⁰ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 112.

¹¹¹ Srov. *Kronika KMSKB*, I. díl.

poslušnosti, 1708 slibem chudoby a v roce 1711 slibem čistoty pro Boží království.¹¹²

Do roku 1702 se věnovaly sestry pečovatelské službě, později přebíraly také ošetřování v nemocnicích, věnovaly se vyučování a výchově mládeže. Vnitřní rozvoj a vnější růst si vyžádaly doplnění konstitucí. Provedl je toulský biskup Francois de Camilly v roce 1713. V témže roce byly konstituce snad poprvé vydány tiskem. Zmíněný biskup z důvodu velkého rozšíření činnosti kongregace vydal dne 24. června 1720 předpis, kterým zavedl funkci generální představené. V roce 1720 byla Matka Sébastienne Seilly zvolena v pořadí za pátou představenou, a tímto ustanovením za první generální představenou kongregace. Biskup de Camilly také určil dům U svatého Karla za mateřský dům Kongregace.¹¹³

V předchozí části jsme popsali počátky kongregace ve Francii. Dále logicky následuje stručný popis, jak se MSKB dostaly do Čech a stručný přehled dějin kongregace v Čechách.

2.2 Stručný přehled dějin Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského od příchodu z Francie do Čech

Na prosbu pana Aloise Klára vyhledal P. Heřman Dichtl dvě české dívky, které v roce 1834 vstoupily v Nancy do noviciátu a za rok je následovaly další dvě. Do Čech přišly sestry dne 28. 9. 1837 v den svátku sv. Václava spolu s francouzskou sestrou Marií Terezií Helvigovou a v Praze začaly svou činnost v ústavu slepých Na Klárově.¹¹⁴

Časem si sestry zakoupily dva malé domky v Praze Pod Petřínem pod strahovskou zahradou, které daly základ nemocnici a mateřskému domu s kostelem sv. Karla Boromejského. Zde vznikl samostatný generalát. Naši řeholi schválil dne 6. srpna roku 1841 papež Řehoř XVI.¹¹⁵ Oddanost církvi byla vždy výrazným znakem KMSKB. Sestry rozvíjely svou činnost v různých odvětvích /nemocnice, sirotčince, školy, penzionáty, starobince, .../.

¹¹² Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 112.

¹¹³ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 112.

¹¹⁴ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 113.

¹¹⁵ Srov. *Konstituce KMSKB*, s. 113-114.

Činnost sester se rozrůstala - v roce 1945 působily již na 120 místech, převážně v nemocnicích, školách a různých sociálních ústavech.

Po druhé světové válce se osamostatnila rakouská provincie a k pražské kongregaci byla přivtělena provincie albrechtická, která dříve spadala do Třebnického generalátu.

V 50. letech byl všechn majetek sester zestátněn, staré sestry byly soustředěny do charitních domovů a mnoho mladých sester bylo vyvezeno do pohraničí, kde pracovaly v textilních továrnách. Některé představené spolu s dalšími sestrami byly uvězněny.

V r. 1970 byla zřízena Federace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, kterou tvoří všechny větve boromejek, neboť patří svým původem k jedné řeholní rodině.

Do roku 1989 pracovaly sestry jen v některých domovech důchodců a v ústavech pro mentálně a tělesně postižené, většinou v pohraničí a málo osídlených oblastech. Komunistický stát zakazoval přijímání řeholního dorostu. Mladé sestry byly přijímány tajně a pracovaly též v nejrůznějších civilních zaměstnáních.

Dělicí čarou historie KMSKB je listopad 1989. Nově získaná svoboda umožnila sestrám vystoupit z ilegality a veřejně se hlásit k zasvěcenému životu a službě lidem. Od r. 1989 k dnešnímu dni prožívá kongregace v Čechách velmi dramatické a dynamické období, které ovšem ještě není zadokumentováno natolik, aby bylo možno shromáždit seriózní podklady na prezentaci v diplomové práci. Proto se v následujícím budeme věnovat vývoji komunity v Městě Albrechticích. Soudobý stav budeme analyzovat na podkladě mých osobních dlouholetých pozorování jako současné představené.

Nyní přejdeme k vlastní historii KMSKB v Městě Albrechticích.

2.3 Historie komunity Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích

Komunita MSKB v Městě Albrechticích prošla několika obdobími společného duchovního života. Přiblížíme si postupně jednotlivá období. V jednotlivých etapách vývoje komunity sestry prožívaly střídavě radosti

i starosti, těžkosti i období rozkvětu. Samotný vznik slezské větve KMSKB je popsán v následující kapitole.

2.3.1 Vznik slezské Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

28. září 1837 přišly první sestry boromejky Francie do Prahy, kde založily samostatnou českou kongregaci. Nová kongregace se rychle rozrůstala, vznikaly nové domy. Na přelomu let 1847/1848 přišly 4 sestry z Prahy do Nisy na území dnešního Polska, kde pracovaly v dívčí škole a v biskupské nemocnici. Již 24. 4. 1857 papež Pius IX. dekretem potvrdil samostatnou slezskou kongregaci sester boromejek. První generální představenou byla jmenována S. M. Helena Tichá, jedna ze čtyř sester, které přišly do Nisy z Prahy. Mateřincem se stala budova biskupského špitálu.¹¹⁶

Během asi 10 let vzrostla slezská větev sester boromejek natolik /měla již přes 200 členek/, že bylo třeba najít větší místo pro noviciát i mateřinec. K tomuto účelu se podařilo získat budovu bývalého cisterciáckého kláštera v Třebnici, která tehdy byla v desolátním stavu.¹¹⁷ Roku 1870 mohl být mateřinec sester přeložen do Třebnice. Ale také začíná období nových problémů.

2.3.2 Přeložení mateřince do Těšína

Tato doba byla dobou válek /1866 – válka prusko – rakouská, 1870 – válka německo – pruská, 1877 – válka rusko – turecká/. Sestry obětavě pečovaly o raněné, 8 sester se dostalo až do Konstantinopole, kde pracovaly asi rok a kde se jim dostalo ocenění samotným sultánem Abdula Ahmida včetně poměrně velkého finančního daru. Ani tyto skutečnosti nemohly zabránit tomu, že ministerský výnos zakazoval sestrám učit na školách. Ještě větší rána přišla roku 1875, kdy státní zákon dovoloval řeholnicím v Prusku výlučně péči o nemocné. Sestry musely zavřít 19 domů a trebnický mateřinec zůstal bez pravidelných příjmů. Na radu vratislavského biskupa Heinricha Förstera, do jehož diecéze Třebnice patřila, přesídlily sestry do Těšína. Nový mateřinec byl

¹¹⁶ Srov. *Helena Tichá – životopis*.

¹¹⁷ Klášter založila r. 1203 sv. Hedvika. Klášter byl postupem času zrušen a v období tzv. Kulturkampfu byl přeměněn mimo jiné na továrnu na len. Tento objekt se postupně podařilo od pruské vlády odkoupit maltézským rytířům, od nichž budovu převzaly sestry boromejky. Dodnes je trebnický klášter mateřincem sester.

na území Rakouského Slezska, kde nebyly tak přísné státní zákony, avšak patřil k vratislavské diecézi. Přes všechny komplikace pokračoval rozvoj kongregace v české části Slezska a v rámci tohoto rozvoje byl založen i dům v Městě Albrechticích.

2.3.3 Příchod sester do Města Albrechtic

Po příchodu sester do Těšína vzniklo na českém území během několika let kolem 30 filiálek. K nim patří i dům v Městě Albrechticích. Roku 1872 přičiněním místního kaplana Alberta Engelbrechta zakoupila KMSKB z Těšína stavební místo pro stavbu kláštera a dívčí školy. Zpočátku byla škola zřízena v domě č. p. 28.¹¹⁸ Později se získalo stavební místo a již roku 1878 stála první budova se sochou Panny Marie ve štítu v podstatě tak, jak ji známe dnes.¹¹⁹ Sestry v Albrechticích se věnovaly vyučování a ošetrovatelské péči. Další problémy ovšem teprve čekaly a vynutily si vznik provinčního domu v Městě Albrechticích.¹²⁰

2.3.4 Vznik provinčního domu v Městě Albrechticích

Po první světové válce a vzniku Československé republiky vyvstal problém s řízením domů na území ČSR z třebnického mateřince.¹²¹ Proto bylo rozhodnuto o zřízení provinčního domu pro filiálky v tehdejší Československé republice. Jako vhodné místo byl vybrán dům v Městě Albrechticích. 15. dubna 1923 se tak budova v Albrechticích stala sídlem nové provincie. Aby místo vyhovovalo novému účelu, bylo třeba postavit další budovy. Na archivním snímku z r. 1924 je už nová přístavba a kaple Sv. Rodiny.¹²² Na generální kapitule v Třebnici byla 24. 2. 1923 zvolena za první představenou české provincie Matka Kordula Gafronová. Protože sester v nové provincii přibývalo, byla v roce 1929 postavena budova noviciátu. Od roku 1929 začaly sestry budovat nemocnici. Návrh stavby vypracoval architekt Karel Kottwald z Opavy, stavbu provedl stavitel Heřman Proksch. Kolaudace proběhla 12. října 1931. Po období rozvoje nastaly problémy, které způsobila válka

¹¹⁸ Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl

¹¹⁹ Změnila se jen fasáda – ta původní nesla nápis „Marienstift“ – Mariánský ústav.

¹²⁰ Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl

¹²¹ Jakmile to politická situace dovolila, mateřinec sester byl přemístěn zpět do Třebnice, ačkoli dům v Těšíně nadále hrál významnou roli.

¹²² Srov. *Kronika KMSKB*, II. díl

a územní a organizační změny si vynutily připojení albrechtické provincie k pražské kongregaci.¹²³

2.3.5 Připojení albrechtické provincie k pražské kongregaci

Situace po druhé světové válce si vyžádala další změny v uspořádání provincie. Kronika sester uvádí, že „nepovolání živlové“ vyvíjeli snahy prohlásit dům sester boromejek za konfiskát.¹²⁴ Dekretem z 11. 12. 1945 byla nad albrechtickou provincií zřízena národní správa a provincie byla předána české KMSKB v Praze. 17. 1. 1946 byla správkyní jmenována S. M. Klementa Soukupová, od 6. 7. 1947 provinční představená.¹²⁵

Současně s ustanovením národní správy začal probíhat odsun německých sester z albrechtického domu. První odsun osob německé národnosti začal ve Slezsku 23. ledna 1946 – zahrnoval 23 sester a 1 kandidátku. Z německých sester mohly zůstat jen transportu neschopné a nemocné sestry a ty, jež byly nutné jako personál nepostradatelný k zajištění provozu nemocnice. Provinční představená Matka Lucilla Knollová, ač byla uznána za nemocnou, nechtěla opustit sestry a odešla s nimi. Tyto odsunuté sestry založily nový generalát boromejek v Grafschaftu.¹²⁶

Těžkosti poválečné situace vystřídalý nové problémy po změně režimu. Roku 1949 bylo nutno nemocnici přeměnit na ústav pro mimoplicní TBC.¹²⁷ V roce 1950 ovšem došlo k zestátnění nemocnice. V širším pohledu popisujeme vývoj za komunistického režimu v následující podkapitole.

2.3.6 Osudy kláštera za komunistického režimu

Následující výňatek z kroniky snad trochu nastíní situaci, kdy komunistický režim začal „dohlížet“ nad řeholními sestrami:

„V posledním týdnu srpna 1950 se dostavili zmocněnci v ONV a předložili nám písemně, že Státní úřad pro věci církevní a Charita z vyšších zájmů dává do našeho kláštera některé filiálky naše i z oblasti pražské. Záleží jim prý při tom na ubytování.“¹²⁸

¹²³ Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

¹²⁴ Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

¹²⁵ Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

¹²⁶ Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

¹²⁷ Ještě po druhé sv. válce se pokračovalo v budování nemocnice- mj. byl otevřen nový infekční pavilon. Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

¹²⁸ Srov. Kronika KMSKB, II. díl.

Část prostor kláštera byla sestrám rovněž odňata, k částečnému a postupnému navrácení došlo po roce 1990.

V roce 1953 byla klášteru vzata budova bývalé školy pod záminkou vybudovat zde pekárnu. V letech 1956 – 1957 musely opustit službu v nemocnicích všechny řádové sestry /s výjimkou právě albrechtické nemocnice/.¹²⁹ Sestry starší 57 let byly nuceny odejít do důchodu, dostaly 150 Kčs penze. Mladší sestry byly režimem považovány za jejich rodinné příslušníky a byly povinny na ně přispívat do výše ošetřovného. Protože ale sestry zůstaly bez práce, staly se zaměstnanci České katolické charity, která pak s nimi mohla disponovat. Takto vznikly charitní domovy pro řeholní sestry.

Za zmínku stojí, že albrechtická nemocnice byla jediná v republice, ve které během komunistické éry bez přerušení zůstaly oficiálně pracovat řeholní sestry, a to do roku 1988, kdy odešla do důchodu S. M. Darie Karchová. Po vítězství demokracie v Československé socialistické republice nastala zásadní změna v životě komunity KMSKB v Městě Albrechticích.

2.3.7 Komunita Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích dnes

Od devadesátých let došlo k podstatné změně v právní subjektivitě albrechtického kláštera, který se stal jednou z organizačních jednotek České katolické charity v Praze. Zde se mladší sestry spolu s civilními zaměstnanci starají o staré a nemocné sestry a kněze. Vytvářejí tak spolupráci v ekumenickém dialogu se zaměstnanci, kteří nejsou křesťané, nebo podle své víry nežijí. Ne všude ve světě existují dobré pracovní vztahy. Často právě ve světě technologie, kde vše funguje, se nacházejí mezilidské vztahy, které nefungují. V této komunitě je tomu jinak. Mnozí návštěvníci, kteří přicházejí do tohoto domu, obdivují to, že si navzájem civilní zaměstnanci, zaměstnané řádové sestry i klienti snaží vycházet vstříc, že je zde viditelná úcta k autoritě i k sobě navzájem.

Sestry boromejky různým způsobem vypomáhají v okolních farnostech, zapojují se do pastore. Do svých modliteb vkládají nejen církev a její

¹²⁹ Sestry boromejky působily mimo jiné ve všech jihočeských nemocnicích – odchod řeholnic proběhl 2. 7. 1956.

potřeby, své příbuzné, kněze, spolupracovníky, i nemocné, trpící, opuštěné, hladové, ... ale také všechny, kdo se na ně obrátí s nějakou prosbou o modlitbu za různé záležitosti. Dotýká se jich též dění ve světě, různé nepokoje, přírodní a jiné katastrofy, toto vše zahrnují do svých modliteb a obětí. Sestry taktéž naplňují Ježíšova slova: „*Neboť jsem hladověl, a dali jste mi najíst, žíznil jsem a dali jste mi pít,... byl jsem nemocen, a navštívili jste se mě....*“ /srov. Mt 25,36/. Poskytují stravu a případně i oblečení bezdomovcům, navštěvují nemocné v přilehlé nemocnici či v jejich domovech.

V této kapitole jsme se pokusili přiblížit vývoj kongregace tak, aby bylo zřejmé, že ať byla situace či režim jakýkoli, nikdy se nevytratila vůle šířit milosrdenství. Tento trend dobře postihuje Altrichter ve svém pojednání:

*„Přijde pak poučení duchovní: nezaobírat se tím, co nefunguje, nést dialog s tím, co se podsouvá jako realita. Jako první je neplodná dialektika úspěchu-neúspěchu. Vskutku, jsou to psychologismy, jimiž všichni procházíme. Začíná právě mystika sebeospravedlnění tam, kde jde o vidění Kristovy tváře. Koexistence s jinak stojícími tak /od nás/ odlišné mentality není kompromis /nepomůže tady teoretická řeč o „zlatém středu“, nýbrž milosrdenství. **Milosrdenství nejvíce zkrásňuje tvář.**“¹³⁰*

A tak i tvář KMSKB zraňována mnoha ranami přece jenom se obrací ke světu s výrazem milosrdenství. Tak jako se obracela tvář sv. Hedviky. Z toho vyplývá i význam osobnosti sv. Hedviky pro růst a upevňování milosrdenství v KMSKB, jejíž je patronkou. A tím přecházíme k další kapitole.

¹³⁰ ALTRICHTER, M., „Osoba“, „osobnost“, „osobitost“. In ALTRICHTER, M. (ed.). *Studijní texty ze spirituální teologie II*. Velehrad: Refugium, 2004. ISBN 80-86715-32-9. s. 50.

3. Sv. Hedvika jako vzor a příklad milosrdenství pro komunitu Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Městě Albrechticích

V základních dokumentech KMSKB nalezneme velmi důležité informace o vztahu celé kongregace ke sv. Hedvice. Ve *Stanovách* a *Direktáři* MSKB se dovíme o duchovním poutu komunity MSKB v Městě Albrechticích, ale i celé kongregace MSKB:

„Při osmé generální kapitule roku 1977 byl přijat návrh, aby ke kongregačním patronům byla přičleněna i svatá Hedvika.

Je patronkou Slezska a zakladatelkou třebnického kláštera, ke kterému patřila do roku 1945 albrechtická provincie.

Svatá Hedvika je vzorem každé milosrdné sestry. Duch její milosrdné lásky, pokory a odevzdanosti do vůle Boží vane dosud prostorami třebnického kláštera. Zde se nachází její hrob, o který sestry pečují a kde se posilují ve službě milosrdenství. Svatá Hedvika svou vlastní bolestí platila za spojení rozdílných povah i národního citění ve své rodině i v lidu nové vlasti, které se stala matkou.“¹³¹

Protože milosrdenství je vlastnost, které ve světě stále ubývá a ti, kdo se chtějí službě milosrdenství zasvětit, si potřebují obohacovat a rozvíjet vnitřní zdroje milosrdenství, věnujeme se milosrdenství v následujícím textu podrobněji.¹³² Chceme si alespoň částečně přiblížit pojem milosrdenství, podstatu milosrdenství jednak na příkladech Božího milosrdného jednání v Bibli, dále na skutecích milosrdenství, na žitém milosrdenství sv. Hedviky a na Boží pomoci trpícímu člověku.

3.1 Některé pohledy na Boží milosrdenství

K pochopení milosrdenství je nutno vyjít z milosrdenství Božího. Při pohledu na Boží milosrdenství se lze přesvědčit, že je to jednak realita a jednak hluboké tajemství. O této skutečnosti pojednává nyní již blahoslavený papež

¹³¹ *DUCH VŠAK OŽIVUJE, Stanovy a Direktář Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.* Samizdat, 1980, s. 70.

¹³² Nebudeme se zabývat tím, jak prožívají milosrdenství mystici a řeholníci a řeholnice v kontemplativních řádech, nýbrž z hlediska milosrdenství jako konkrétního pastoračního úkolu.

Jan Pavel II. ve své encyklice *Dives in misericordia* /dále jen DM/. Jeho slova tuto úvodní myšlenku vyjadřují dokonale:

*„A zároveň je to ten Kristus, který až do konce a vlastně ještě za konec svého mesiášského poslání představuje sám sebe jako nevyčerpateľný zdroj milosrdenství, totiž té lásky, která se má v další perspektivě dějin spásy v církvi neustále projevovat jako silnější než hřích. Velikonoční Kristus je definitivní a věčné vtělení milosrdenství a jeho živoucí znamení: dějinné i eschatologické zároveň.“*¹³³

3.1.1 Objasnění pojmu milosrdenství

Vzhledem ke složitosti působení milosrdenství je zřejmě na místě si všimnout základního významu slova milosrdenství. Milosrdenství je v češtině ekvivalentem latinského *misericordia*, což je složenina slov *miser*¹³⁴, *era*, *erum* bídný, ubohý, nešťastný, chudý, skromný, nepatrný, špatný, smutný a *cor*¹³⁵, *cordis*, *n.*, srdce, jako orgán, které se v metaforickém významu užívá jako duše, mysl, smysl, duch, rozum. Z uvedeného lze dovodit význam milosrdenství jako slabosti mysli, citu a rozumu a v tomto smyslu můžeme a budeme používat slovo milosrdenství. Podrobněji: slovo milosrdenství vyjadřuje vlastnost, která přesahuje jakoukoli vypočítavost, jakékoli poměřování vlastním prospěchem, skupinovými či celospolečenskými zájmy. Bůh sám milosrdenství staví nad všechny ctnosti, oběti a jiné aktivity /srov. Oz 6,6/. Nezrušitelnou platnost tohoto Božího postoje potvrzuje i vtělené Boží Slovo Ježíš Kristus, když říká: „*Kdybyste věděli, co znamená 'milosrdenství chci, a ne obět', neodsuzovali byste nevinné.*“ /Mt 12,7/. „*Jděte a učte se, co to je: 'Milosrdenství chci, a ne obět.'* Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.“ /Mt 9,13/ A těsně před tím než přinesl svou nejvyšší oběť, říká apoštolům: „*Jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.*“ /Jan 13,33b-34/. Když tedy Bůh v lidské přirozenosti ukázal způsob jednání, který je spasitelný, ale i na lidské rovině zachraňující, stává se milosrdenství základní povinností pro každého, kdo si v životě vytyčil za cíl přebývat na věky v jeho blízkosti.

¹³³ JAN PAVEL II., *Encyklika O Božím milosrdenství – Dives in misericordia*. Praha: Zvon 1996. ISBN 80-7113-186-5, čl. 8.

¹³⁴ Srov. PRAŽÁK, J. M., NOVOTNÝ, F., SEDLÁČEK, J. *Latinsko-český slovník*. 9. vyd. Praha: Československá grafická unie, 1937, s. 797.

¹³⁵ Srov. PRAŽÁK, J. M., NOVOTNÝ, F., SEDLÁČEK, J. *Latinsko-český slovník*, s. 307.

3.1.2 Milosrdenství jako imperativ, který nelze lidsky zdůvodnit

Nahlédneme-li milosrdenství v tomto smyslu, většinu z nás zarazí, že milosrdenství je stav mysli, pod jehož vlivem máme jednat všude, vůči všem a vždy. Zkušenost ovšem učí, že člověk se tomuto imperativu vyhýbá, jak jen může a staví proti němu spoustu tzv. rozumových argumentů. Stavět ovšem rozumové argumenty proti milosrdenství odporuje lidské logice, protože jak jsme již ze samotného významu slova vyvodili, milosrdenství je něco jako slabost mysli. Milosrdenství je totiž v racionální rovině ničím nezdůvodnitelný nesmysl. Tento fakt můžeme demonstrovat na jednom aspektu milosrdenství, což je nezištnost, o které praví Benedikt XVI. ve své encyklice:

„Láska v pravdě staví člověka před úžasnou zkušenost daru. Nezištnost je v našem životě přítomna v rozmanitých formách – ty však mnohdy kvůli pohledu na život, zaměřenému jen na výkon a užitek, zůstávají nerozpoznány. Lidská bytost je stvořena jako dar, který vyjadřuje a zpřítomňuje její transcendentní dimenzi. Moderní člověk se někdy mylně domnívá, že je jediným původcem sebe sama, svého života i společnosti. Tato domýšlivost vyrůstá ze sobecké uzavřenosti do sebe sama, která – řečeno slovníkem víry – pochází z prvotního hříchu. Moudrost církve vždy poukazovala na přítomnost dědičného hříchu při interpretaci společenských skutečností a struktury společnosti: Upírat, že člověk má poraněnou přirozenost, náchylnou ke zlu, je příčinou velkých omylů v oblasti výchovy, politiky, společenské angažovanosti a v oblasti mravní.“¹³⁶

3.1.3 Zdůvodnění platnosti imperativu milosrdenství

Zásadním imperativem v lidském jednání se milosrdenství stává proto, že Bůh vůči člověku zaujímá tento postoj a přikazuje tento postoj aplikovat ve vztahu k Němu i k člověku. Tento postoj Boha k člověku, který ho neustále zrazuje, opovrhne jím, utíká před ním, ba dokonce se ho snaží různými způsoby sprovodit ze světa, je právě ukázkou tohoto z lidského hlediska nesmyslného postoje, který Bůh demonstruje v celém Písmu od začátku až do konce. Písmo ukazuje, jak následující ozřejmí, že postoj milosrdenství ke všemu stvořenému je součástí samotné podstaty Božího bytí.¹³⁷ Milosrdenství, přestože je podstatou Božího bytí, člověk vnímá nejlépe jako Boží reakci na

¹³⁶ BENEDIKT XVI., *Encyklika o integrálním lidském rozvoji v lásce a v pravdě – Caritas in veritate*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2009. ISBN 978-80-7195-414-9, čl. 34.

¹³⁷ Srov. DM, čl. 4.

své hříšné chování.¹³⁸ Čistý projev Božího milosrdenství vůči člověku je, že jej stvořil jako vrchol a ozdobu stvoření. Neboť Písmo praví:

„I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“ Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“ Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvíře i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu.“ A stalo se tak. Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, den šestý.“ /Gen 2,26-31/

Pro člověka je tuto podstatu milosrdenství těžké chápat tehdy i dnes. Lépe chápe člověk Boží milosrdenství jako Boží jednání ve vztahu ke konkrétnímu hříchu. Hned po prvotním hříchu Bůh ujišťuje člověka, že zůstane na jeho straně a z prokletí hříchů ho vysvobodí:

„I řekl Hospodin Bůh hadovi: „Protože to učinil, budeš proklet, odvržen ode všech zvířat a ode vši polní zvěře. Polezeš po břiše, po všechny dny svého života žrát budeš prach. Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtíš patu.“ /Gen 3,14-15/

Dokonce vidíme i okamžitou Boží konkrétní reakci, když Adam s Evou po prvotním hříchu začali pociťovat stud, učinil jim suknice /srov. Gen 3,21/. Bůh i po vyhnání člověka z ráje mu umožňuje pozitivní vztah k sobě, jak je vidět z přijetí Abelovy oběti /srov. Gen 4,4b/.

3.1.4 Projevy Božího milosrdenství v dějinách spásy až do zvěstování Krista

Boží milosrdenství je jakoby „stále činné“ a když nastal čas, začíná konkrétní naplňování jeho zaslíbení povoláním Abraháma:¹³⁹

„I řekl Hospodin Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu. Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnáním! Požehnám těm, kdo žehnají tobě, proklejí ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.“ A Abram se vydal na cestu, jak mu Hospodin přikázal.“ /Gen 12,1-4a/

¹³⁸ Srov. DM, čl. 4.

¹³⁹ Srov. DM, čl. 4.

Abrahám je muž starý a za jeho dosavadního dlouhého života se nikterak neprojevovalo, že by se měl stát otcem Božího lidu, z kterého vzejde zachránce světa – *Spasitel*. Abrahám tehdy Hospodinovo volání uposlechne, ale o tom že by se mohl stát otcem národa, přeci jenom vyjádří pochybnost /srov. Gen 15,2 -3/. Jeho manželka Sára pochybovala vytrvale, až nakonec přiměla Abraháma, aby zplodil potomka s otrokyní Hagar /srov. Gen 16,2/. Hospodin ovšem uskutečňuje svůj plán i přes svévolné počínání Sary /srov. Gen 21,1-2/. Paralelně se jeho milosrdný přístup k člověku projevuje i vůči Hagar a jejímu synovi:

„Bůh uslyšel hlas chlapce a Boží posel z nebe zavolal na Hagaru. Privil jí: „Co je ti, Hagaro? Neboj se! Bůh slyšel hlas chlapce na tom místě, kde je. Vstaň, vezmi chlapce a pečuj o něj, já z něho učiním veliký národ.“ Tu jí Bůh otevřel oči a ona spatřila studni s vodou. Šla, naplnila měch vodou a dala chlapci napít. A Bůh byl s chlapcem.“ /Gen 21,17-20a /

V Abrahámově době žili na středním a blízkém východě národy, které měly božstva, jimž přinášet lidské oběti nebylo neobvyklé. Rovněž tak tomu bylo i v zemi Kanaán. Hospodin ve své pedagogice vyvoleného národa volá Abraháma k oběti jeho vlastního syna, kterou v poslední chvíli zastaví. Dává zde zcela zřetelně najevo, že násilí člověka vůči člověku nebo dokonce jeho usmrcení v žádném případě nejsou věci, v nichž by měl zalíbení¹⁴⁰ /srov. Gen 22, 1-13/. *„Ze své povahy pak láska vylučuje nenávist a přání něčeho špatného vůči tomu, čemu jednou sebe sama darovala.“¹⁴¹*

Působení Božího milosrdenství lze sledovat skrze mnohé události v Písmu až k jedné z pilotních událostí v dějinách Izraele a to k příběhu Josefa, kde opět vidíme konkrétně jednajícího Hospodina dokonce ve prospěch lidí, kteří se dopustili zločinu /srov. Gen 37,17-36;42,1-45,28/. Josefovo jednání v souladu s jednáním samotného Hospodina ukazuje člověku – Izraelitovi – jak má jednat, aby se Bohu zalíbil, tedy milosrdně /srov. Gen 45 4,13/.

Dále vidíme rozmnožení Izraelitů v národ, útisk Izraelitů a záchranu Mojžíše, který se nakonec stane psancem a v situaci zcela beznadějně povolává Hospodin tohoto psance od stád ke spáse Izraelského lidu /srov. Ex 2,1-3,22/. Povolává jej proti vši logice a naději veden jedině svým rozhodnutím Izraelský

¹⁴⁰ JERUZALÉMSKÁ BIBLE, *Písmo svaté*, 1. vydání, Praha: Krystal OP, 2009. ISBN 978-80-7195-289-3, s. 66.

¹⁴¹ Srov. DM, čl. 4.

národ zachránit /srov. Ex 4,1-31/. Na událostech, které doprovázejí Mojžíšovo jednání s faraónem lze sledovat, jak člověk chráněný mocí Božího milosrdenství může jít cestou spásy až k samotnému exodu.¹⁴²

Potom můžeme sledovat události putování Izraelského lidu, kde Hospodin přímo „hýří“ nezaslouženým dobrem, kterým svůj národ zahrnuje přes všechny jeho nevěrnosti.¹⁴³ Až po situaci, kdy Hospodin zjevuje skrze Mojžíše, že milosrdenství je vlastně „podstatou jeho bytí“. Navrhuje totiž Mojžíšovi, že zahubí vzpurný lid a z něho samého udělá lid nový, a když se Mojžíš obrátí k jeho milosrdenství, Hospodin potvrdí svou přízeň k němu i k celému národu /srov. Ex 32,1-35/.

Hospodin potvrzuje svou přízeň k člověku skrze izraelský národ v dalších několika staletích. Potvrzuje ji skrze proroky i svými zásahy do dějinných událostí až po situaci, kdy pohanský král Kýros z vnuknutí Hospodina nejen povoluje, ba dokonce nařizuje znovubudování jeruzalémského chrámu a návrat zbylých izraelitů do vlasti /srov. 2Pa 36,23/.¹⁴⁴ Po dostavění chrámu Hospodin uzavírá se svým lidem novou smlouvu, kterou ovšem izraelité i nadále porušují. To vede k tomu, že se přes izraelský národ přežene mnoho neštěstí způsobených jednak boji uvnitř národa a jednak útoky nepřátel. V prorockých vizích se stále zřetelněji rýsuje postava Božího služebníka, který přijde vysvobodit svůj lid.¹⁴⁵ V učení náboženských představitelů i lidu samotného krystalizuje mesiánská vize. Přijde Mesiáš, který vysvobodí svůj lid.

Naléhavost touhy po Mesiáši byla dána římskou okupací, která omezovala svobodu Izraelitů nejen, co se týče vlády, ale i pronikáním myšlenek, které byly v rozporu s Mojžíšovým zákonem. Vznikla vize Mesiáše seslaného shůry, který svou mocí zničí Římany a nastolí světové Izraelské království. Přestože tato vize odporovala Božímu záměru, Hospodin Mesiáše překonávajícího všechno pomýšlení seslal pro víru a čisté srdce mladé dívky ničím v očích lidí nevynikající, která mu však dokázala říci své bezvýhradné ano.

¹⁴² Srov. DM, čl. 4.

¹⁴³ Srov. DM, čl. 4.

¹⁴⁴ Srov. DM, čl. 4.

¹⁴⁵ Srov. DM, čl. 4.

3.1.5 Pohled na milosrdenství pod zorným úhlem Janova evangelia

Dále pohlédneme pro jednoduchost jen na několik míst z Janova evangelia. Janovo evangelium mimo jiné nejdokonaleji poukazuje na to, že Boží milosrdenství je něco, co vychází jen a jen z Boha samého. Je zjevné, že počátek díla dějin spásy na zemi vzešel výhradně z Božího Slova, tedy z Boží vůle. Není nic myslitelného, co by Boží Slovo, tedy Boží vůli v tomto aktu mohlo zastoupit. Bůh se nejen rozhoduje člověka zachránit, ale i povolat samo lidství do naplnění spásy. Tak tedy čteme v úvodních verších Janova evangelia:

„Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh. To bylo na počátku u Boha. Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, jakou má od otce jednorozenný syn, plný milost a pravdy.“ /Jan 1,1-4;14/

V Janově evangeliu vidíme dále už působení Boha – člověka a jeho naprostou suverenitu v jednání při povolávání učedníků a již na počátku upozorňuje první apoštoly, kam jeho působení směřuje: *„Amen, amen, pravím vám, uzříte nebesa otevřená a anděly Boží vystupovat a sestupovat na Syna člověka.“ /Jan 1,15/* Dále můžeme sledovat tuto linii na události v Káně Galilejské, kde vidíme už příklad Matky Boží ve vztahu k Božímu milosrdenství, když sice ani netuší, co její Syn hodlá udělat a jakým způsobem, ale služebníkům říká: *„Udělejte, cokoli vám nařídí.“ /Jan 2,5/* Jistě prožívala i určitý stupeň lidského neklidu a nejistoty, kterou ovšem její absolutní důvěra překonává. Současný Svatý otec ve své homilii při biskupském svěcení poukazuje na důležitost tohoto našeho postoje slovy:

„Také biskup musí být člověk nepokojného srdce, který se nespokojuje s obvyklými věcmi tohoto světa, ale sleduje neklid svého srdce, jež jej nutí přibližovat se k Bohu stále více, hledat Jeho tvář a poznávat Jež stále více, aby bylo možné Jež více milovat. Také biskup musí být mužem bdělého srdce, které vnímá jadernou řeč Boha a dovede rozlišovat pravdu od zdání. Také biskup musí být naplněn odvahou pokory, který se neptá, co o něm říká dominantní mínění, nýbrž odvozuje své měřítko od Boží pravdy a zasazuje se o ni: „opportune – importune“. Musí být schopen předjímat a ukazovat cestu. Musí jít vpředu ve stopách Toho, který nás všechny předešel, protože je pravým Pastýřem a pravou hvězdou příslibení: Ježíše Krista. A musí mít pokoru sklonit se před oním Bohem, který se stal natolik konkrétním a jednoduchým, že odporuje naší hloupé pyšce,

kteřá nechce vidět Boha tak blízkého a maličkého. Musí žít adorací Božího Syna učiněného člověkem, adorací, kteřá nám vždy znovu ukazuje cestu. ¹⁴⁶

Dále vidíme péči o člověka při nasycení pěti tisíců /srov. Jan 6,1-13/ a dále například v příběhu o cizoložnici /srov. Jan 8,3-11/. Na příběhu cizoložnice opět vidíme základní postoj milosrdenství, které jde za formu zákona, byť platného. Dále si můžeme všimnout příběhu o dobrém pastýři /srov. Jan 10,1-16/. Jednak zde vidíme, že vtělený Bůh přichází mezi lidi, aby se stal dnešní terminologií inkulturací Božího slova mezi lidmi, a současně upozorňuje na svou božskou suverenitu slovy: „*Proto mě Otec miluje, že dávám svůj život... Mám moc svůj život dát a mám moc jej opět přijmout. Takový příkaz jsem přijal od svého Otce.*“ /Jan 10,17-18/

Nahlížíme-li pod zorným úhlem milosrdenství také umývání nohou učedníkům, Pán Ježíš zde poukazuje na univerzálnost milosrdenství, kterou apoštolům ukládá jako povinnost, sklonit se v pokoře před každým bez výjimky, tak jako On sám se sklání k nim /srov. Jan 13,13-15/.

Linii milosrdenství v Kristově působení můžeme sledovat v jeho modlitbě za učedníky, kdy prosí Otce, aby zachoval a oslavil ty, kteří poznali, že všechno, co mu bylo dáno, je od Otce a že je přijal, aby zachovali Jeho slova /srov. Jan 17,1-10/.

To, že opravdové milosrdenství pochází přímo od Boha respektive z Boha, ukazuje Pán Ježíš při soudních jednáních ve veleradě i před Pilátem, kde se vědomě vzdává ochrany lidského práva, neboť podle židovského práva nemohl být pro nedostatek důkazů odsouzen /srov. Jan 18, 19-24/.

Obdobná situace pak je před Pilátem, který také je představitelem vyspělého právního řádu a snaží se v rámci tohoto řádu zachránit Ježíše Krista před smrtí. Podnikne v tomto smyslu řadu kroků, z nichž poslední je bičování, neboť římský právní řád nedovoloval, aby byl někdo, zejména ne svobodný člověk, trestán dvakrát za stejný čin. Ježíš Kristus dává najevo svou božskou suverenitu v situaci, kdy se Pilát odvolává na svou vladařskou moc a říká: „*Neměl bys nade mnou žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shůry.*“ /Jan 19,11b/

¹⁴⁶ BENEDIKT XVI., *Bůh se stal natolik konkrétním, že odporuje naší hloupé pýše*. Homilie Benedikta XVI. ze mše sv., baz. sv. Petra, 6.1.2012 /5.3.2012/ <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=15731>>

Jako jeden z vrcholných aktů milosrdenství církev vnímá, když těsně před svou smrtí svěruje Ježíš Kristus svou Matku do rukou člověka - lidí a člověka – lidi do rukou své Matky /srov. Jan 19,26-27/. I samotný Ježíšův skon zjevuje, že patří do koncepce Božího milosrdenství, když zemřel tak, aby jak praví Jan, se naplnilo Písmo /srov. Jan 19,36/. Nejmněji, i když beze slov, potvrzuje Ježíš Kristus svou Božskou suverenitu svým zmrtvýchvstáním /srov. Jan 20,19-18/.

Že Ježíšova moc po dobu jeho pobytu na zemi je zřejmě spojena s milosrdným postojem k člověku, vidíme při setkání s Marií Magdalskou, kde jeho první slova jsou: „*Proč pláčeš? Koho hledáš?*“ /Jan 20,15/ a při prvním setkáním s apoštoly, kdy stane uprostřed nich a říká: „*Pokoj vám*“ /Jan 20,19/.

To, že pokoj a milosrdenství je Ježíš rozhodnut uplatňovat vůči všem, zjevuje pak i na Tomášovi. Tomáš nebyl tomuto setkání přítomen a pochyboval o ústním sdělení apoštolů. Aby Ježíš obnovil Tomášovu víru, zjevuje se apoštolům znovu a ukazuje Tomášovi své rány /srov. Jan 20,26-29/.

Příští setkání s apoštoly, které popisuje Jan, se uskutečňuje ráno po neúspěšném rybolovu a působí, že najednou mají apoštolové nedaleko od břehu neuvěřitelný úlovek a Ježíš jim říká, přineste několik ryb a pojďte jíst. Vzal chléb a dával jim, stejně i rybu /srov. Jan 21,1-13/.

Když pak Ježíš ustanovuje Petra hlavou rodící se církve, třemi otázkami, které mu dává, zjevuje, že základním důvodem a pilířem existence církve je láska Boha k člověku a člověka k Bohu i k člověku. Otázky „*Miluješ mne?*“ „*Máš mne rád?*“ /Jan21,16-17/, by měla hlasitě znít celou církví i životem každého, kdo se chce nazývat Kristovým učedníkem.¹⁴⁷

Matka církev od počátku milosrdenství definuje věroučně jako významnou ctnost. A v různých obdobích upřesňuje a rozvíjí definici, jakými skutky se milosrdenství projevuje. O tom pojednáváme v následující části.

¹⁴⁷ Srov. SUDBRACK, J., *Život - Láska. Kto je Ježíš Kristus?* Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1970, s. 30.

3.2 Skutky milosrdenství

Ctnost milosrdenství, která se snaží mírnit tělesná nebo duševní utrpení bližních, se osvědčuje různými skutky. Katechismus vypočítává jak skutky milosrdenství tělesného: sytit hladové, ujímat se lidí bez přístřeší, oblékat otrhané, navštěvovat nemocné a vězně, pohřbívat mrtvé, tak skutky duchovního milosrdenství: poučovat, radit, těšit, posilňovat, odpouštět a vše trpělivě snášet /srov. KKC 2447/. Základem výčtu skutků milosrdenství je Ježíšova řeč o posledním soudu zaznamenaná v Matoušově evangeliu /Mt 25,31-46/. Některé skutky milosrdenství nacházíme v knize Tobiáš, navíc také pochovávaní mrtvých /Tob 1,16-19; 2,2-4/.

Křesťanský způsob existence musí být zřetelně poznamenán duchem milosrdenství. Tuto skutečnost zdůrazňuje řada osobností vykonávající magisterium církve, křesťanských myslitelů i jiných významných osobností křesťanského života. Například kardinál Schönborn ve své knize *Nalezli jsme milosrdenství* říká:

„První setkání s Ježíšovým milosrdenstvím je setkání s prostým, jednoduchým soucitem s utrpením druhých: s utrpením vdovy, která ztrácí jediného syna, jenž byl její ochranou a záštitou; vyvržence zohaveného malomocenstvím, který svým vzezřením budil děs a úlek; s utrpením dvou slepců, kteří svým křikem šli ostatním na nervy. Ježíš se jim nevyhýbá, nehledí jinam, nebrání e setkání s utrpením. Sklání se k trpícím, dotýká se jich /i když je to rituálním zákonem zapovězeno/.“¹⁴⁸

V obdobném duchu hovoří i Svatý Otec Jan Pavel II., který nás vybízí, abychom přijímali každý den s novou svěžestí dar lásky, kterou nám Pán nabízí a ke které nás uschopňuje.¹⁴⁹ Od něho se učme obsahu a míře lásky. Oproštění od pout a závislostí budme chudými a přáteli chudých, pohostinnými vůči každé osobě a pozornými ke každé formě staré i nové chudoby. Budme Církví blahoslavenství, stále se připodobňující Kristu /srov. Mt 5,1-2/.

A ve stejném duchu nám připomíná nutnost být prostoupen duchem milosrdné lásky Služebnice Boží, naše bývalá generální představená Matka

¹⁴⁸ SCHÖNBORN, CH., *Nalezli jsme milosrdenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7195-444-6, s. 40-41.

¹⁴⁹ Srov. NMI 48.

Vojtěcha Hasmandová. Duch milosrdné lásky by měl být vlastní každému, kdo věří v Boha.¹⁵⁰ Neboť na konci života budeme souzeni z lásky.

Na životě sv. Hedviky můžeme pozorovat, jak dokázala v jediném lidském životě uskutečňovat v nebývalém rozsahu prakticky všechny skutky milosrdenství. Výstižnou charakteristiku způsobu, jakým sv. Hedvika prožívala svůj život, ve kterém se dominantně zobrazovalo Boží milosrdenství, popisuje Guibert:

„Ve skutečnosti nejsme jen povoláni milovat své bližní tak, že 'napodobujeme' Krista, jak miloval podle zpráv v Evangeliiu, ale máme 'mít účast' na lásce samého Boha. Láska, kterou milujeme své bližní je participací na Boží lásce.“¹⁵¹

K zadokumentování tohoto postoje sv. Hedviky využíváme v následující kapitole několik pohledů do jejího života.

3.3 Sv. Hedvika a milosrdenství

V životopise sv. Hedviky se na mnoha místech dozvídáme, jak ona ve svém životě pojala a prakticky žila milosrdenství:

„Světice si je vědoma svého postavení paní a kněžny, vládyně těch, které má před sebou a kterým slouží. Sklání se k nim, to ano, líbá jim nohy i ruce, a to naprosto upřímně bez sebemenšího stínu pohrdání či postoje povýšenosti – jako opravdová služebnice, a přece ani v této situaci nepřestává být důstojnou představitelkou světské moci. Tím se ona sama stává obrazem milosrdného Boha, který se sklání k lidské bídě: zcela bez výhrad, ne snad jen na oko, a přece s celou důstojností, jež mu náleží a jež ani na okamžik nemizí, a to ani z tváře umučeného Ježíše.“¹⁵²

Tento princip milosrdenství nahlížíme i v další části kapitoly. Brzy po svatbě začala milosrdenství uplatňovat „doma“, u těch nejbližších - na svém služebnictvu. Byl-li někdo z jejích poddaných nemocný, navštěvovala své služebnictvo, volala k nim lékaře, zabezpečovala léky.¹⁵³ Toto milosrdenství bylo vlastně uplatňováno nižší společenské třídě. Hedvika se ve svém

¹⁵⁰ Srov. MATKA VOJTĚCHA, *Slib milosrdenství*, KORŽ 10/86. Archiv KMSKB v Praze, s. 1.

¹⁵¹ GUIBERT, J., *Que vinne ta miséricorde!*. Paris: Éditions de l'Emmanuel, 2011, ISBN 978-2-35389-143-6, s. 157.

¹⁵² Srov. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 46-47.

¹⁵³ Srov. NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*, s. 19.

milosrdenství nedívala na rod, postavení, barvu pleti. Každý, kdo potřeboval pomoci, byl středem jejího zájmu a její mateřské péče.¹⁵⁴

Mezi další potřebné patřili chudobní. Hedvika si vzala k srdci Ježíšova slova: „*Amen, pravím vám, cokoliv jste učinil jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili*“ /Mt 25,40b/.¹⁵⁵

Také nemocní se těšili z Hedvičiny účinné pomoci. I přes všechny útrapy a nesnáze cesty, Hedvika chodila nemocné navštěvovat a nezapomněla vzít s sebou nějakou maličkost pro ně.

Když ve Vratislavi vypukl mor, s velkou statečností se Hedvika starala o jím zasažené. Omývala nemocným zapáchající boule, ovazovala rány, tišila bolesti, stála u umírajících. Byla pro ně „andělem“, kterého jim poslal Bůh. Aby druhé nenakazila, bydlela sama v opuštěném domě, do kterého nikdo nechodil.¹⁵⁶

Sv. Hedvika ve Vratislavi založila v roce 1214 první špitál u sv. Ducha ve Slezsku, později i útulek pro malomocné, který podporovala penězi a dary.

3.4 Boží pomoc trpícímu člověku

Jak Bůh pomáhá člověku, jsme viděli v kapitole 3.1, kdy Bůh do péče o člověka, ať již na úrovni spásy nebo záchrany existence, povolává člověka. Povolává Abraháma, aby byl otcem národa, ze kterého vzejde Mesiáš /srov. Gen 12,1-4a/, povolává Josefa, aby zachránil před hladem rodící se Izraelský národ /srov. Gen 42,1-17/, povolává Mojžíše, aby vyvedl Izraelský národ z otroctví /srov. Ex 4,1-31/, povolává Kýra, aby zničil nepřátele izraelského lidu a Izraelity opět shromáždil kolem chrámu /srov. 2Pa 36,23/, až na konec povolává člověka Marii, aby přivedla na svět Boha, který přijal lidské tělo /srov. Lk 1,35/, aby nastolil smír mezi ním a člověkem. Tento Boží Syn ustanovuje svátostným způsobem pokračovatele svého díla na zemi lidí apoštoly.

¹⁵⁴ Viz příl. 5, s. 73.

¹⁵⁵ Srov. KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*, s. 45.

¹⁵⁶ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 173-174.

3.4.1 Bůh nemůže jednat jinak než svatě

Z učení církve vyplývá, že Bůh, který je nejvyšší svatý, nemůže jednat jinak než svatě. Jak jsme výše připomněli, pomáhá člověku prakticky vždy skrze člověka.¹⁵⁷ I když Bůh pomáhá člověku aktuální formou zjevení, tak i ta jsou personifikována, i když duchovní. Kristus, Panna Maria, svatí/. Uskutečňuje-li se Boží pomoc skrze člověka, který přijímá jeho vůli, stává se tento člověk svatým. Proto svůj pohled zaměřujeme i na naši světici Hedviku. Tuto skutečnost na mnoha místech zdůrazňuje i současný papež, ale pro naši potřebu budeme citovat pouze úvod jeho encykliky *Caritas in veritate*:

*„Caritas in veritate, láska v pravdě, kterou Ježíš Kristus dosvědčil svým pozemským životem a zejména svou smrtí a vzkříšením, je hlavní hnací silou pravého rozvoje každé lidské osoby i celého lidstva. Láska – caritas – je mimořádná síla, která podněcuje lidi, aby se odvážně a velkodušně zasazovali o spravedlnost a pokoj. Je to síla, která má svůj původ v Bohu, věčné Lásce a absolutní Pravdě. Každý nalézá své dobro přijetím plánu, který s ním Bůh má, aby jej v plnosti realizoval. V tomto plánu totiž nachází svou pravdu a přijetím takovéto pravdy se stává svobodným /srov. Jan 8,22/... Láska je výsostnou cestou sociálního učení církve. Každá odpovědnost a závazek vyplývající z tohoto učení čerpají z lásky, která je podle Ježíšova učení syntézou celého Zákona /srov. Mt 22,36-40/. Ona dává pravou náplň osobnímu vztahu k Bohu a k bližnímu;...“*¹⁵⁸

Potřeby lidí v každé době souvisí s celým jejich bytím, ale bytí se uskutečňuje i ve společenských kontextech a v čase. V současné době potřebných lidí na světě přibývá, i když na první pohled není v naší společnosti tato skutečnost příliš zřejmá. Ovšem zoufalství a trápení vyplývající ze současných utrpení nejsou o nic menší než kdykoli dříve v historii. Papež ve své encyklice *Caritas in veritate* říká, že se zvětšují rozdíly ve společnosti a to jak světové tak národní. Také vidíme, že technické formy rozvoje bez posvěcení v podstatě člověku nepomáhají nýbrž ho ničí.¹⁵⁹

Z uvedeného vyvozujeme, že opravdová pomoc člověku je posvátný úkol milosrdenství, tedy zvláště vhodný pro zasvěcené osoby, jak si to uvědomily již zakládající členky KMSKB.

¹⁵⁷ Chce-li člověk povoláný Bohem prokazovat milosrdenství, musí být též proniknut duchem odpuštění. Srov. CENCINI, A., *Život v usmíření*. Praha: Paulínky, 1998. ISBN 80-86025-15-2, s. 119.

¹⁵⁸ BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate*, čl. 1-2.

¹⁵⁹ Srov. BENEDIKT XVI., *Caritas in veritate*, čl. 22.

3.4.2 Nemocní v církvi

Jednou z forem utrpení, které vyžadují zvláštní pomoc, je nemoc a stáří. Pomoc nemocným byla vždy prioritou KMSKB, která vychází z příkladu Ježíše, učení církve a mnoha svatých. Papež ve svém poselství u příležitosti 20. Světového dne nemocných říká:

„Letos chci zdůraznit 'svátosti uzdravení', to znamená svátost pokání a smíření a svátost pomazání nemocných, jejichž přirozeným završením je přijímání eucharistie. Setkání Ježíše s deseti malomocnými, o němž vypráví evangelium sv. Lukáše, a zvláště Pánova slova řečená jednomu z nich: 'Vstaň a jdi! Tvá víra tě zachránila' /v. 19/, nám pomáhají, abychom si uvědomili důležitost víry pro ty, kdo se přibližují k Pánovi pod tíhou utrpení a nemoci. Při setkání s Pánem mohou doopravdy zakusit, že ten, kdo věří, nikdy není sám!‘“¹⁶⁰

A zde je zřejmé, že jakákoli činnost křesťanů, ať již jednotlivě či ve společenství při pomoci nemocným má být bezprostředně spojena se svátostným životem církve. Neboť samotná zmírnění nemoci či dokonce uzdravení nemusí znamenat jednoznačný prospěch pro život nemocného člověka v celku. Papež ve svém poselství také ukazuje na víře jednoho z nich, který když vidí, že je zdravý a s nadšením se vrací k Ježíšovi a projevuje mu svou vděčnost, že znovu získané zdraví neznamena v tomto případě jen fyzické uzdravení, ale je znamením spásy, kterou nám Bůh dává skrze Krista.¹⁶¹ Potvrzením toho jsou Ježíšova slova: „*Tvá víra tě zachránila.*“ / Lk 17,19/

3.4.3 Pomoc nemocným jako součást hlásání Božího království

Papež ve výše citovaném poselství říká:

„...ale právě samotné hlásání musí být procesem uzdravování: ‚obvázat poraněná srdce‘ /Iz 61, 1/, podle úlohy svěřené Ježíšem jeho učedníkům /srov. Lk 9, 1-2; Mt 10, 1.5-14; Mk 6, 7-13/. Propojení fyzického zdraví a zahojení ran na duchu nám pomůže, abychom lépe pochopili 'svátosti uzdravení'.“¹⁶²

Na příklad v podobenství o ztracené ovci vidíme, že setkání pomáhajícího a penitenta se odehrává na úrovni chudoby, když ztracená ovce je bez svého stáda a pastýř, který ji chce najít a pomoci ji, také opouští své stádo a nechává ho v „Boží péči“ /srov. Lk 15,3-7/. A proto i ten, kdo chce v Božím jménu

¹⁶⁰ BENEDIKT XVI., *Poselství k 20. Světovému dni nemocných*, 20. 11. 2011 /14. 3. 2012/ <<http://www.apha.cz/poselstvi-papeze-ke-dni-nemocnych>>, čl. 1.

¹⁶¹ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství k 20. Světovému dni nemocných*, čl. 1.

¹⁶² Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství k 20. Světovému dni nemocných*, čl. 1.

pomáhat nemocným a potřebným musí v podstatě opustit své priority a učinit si prioritu z vlastní pomoci. To v podstatě znamená, že se stane chudým.

Svatý Otec Jan Pavel II. hovoří v apoštolském listě *Novo millennio ineunte* o stylu života prožívaného v chudobě, který vytváří domov pro chudé.¹⁶³ Charismatickým darem boromejské spirituality je od založení chudoba prožívaná v duchu i ve skutečnosti.¹⁶⁴ Tvoří základ asketického programu slibu milosrdenství historicky a nemůže tomu být ani dnes jinak tvář v tvář daleko mohutnějším projevům skutečné chudoby velkého množství lidí. Je třeba znovu přijmout styl života chudých s chudými, aby našli v našich srdcích, domech i v projevu naší služby svůj domov.

Tak jako marnotratný syn nachází v evangelijním podobenství znovu svůj domov a otec i syn nacházejí bohatství v nové dimenzi, která zcela zastíňuje předchozí chudobu /srov. Lk 15,3-7/. Krásnými slovy se k tomu vyjadřuje papež:

„'Nekonečně milosrdný Bůh' /Ef 2, 4/, tak jako otec z evangelního podobenství /srov. Lk 15, 11-32/, neuzavírá své srdce před žádným ze svých dětí, ale očekává je, hledá je a přichází za nimi tam, kde se odmítáním společenství uzavírají do samoty a rozdělení. Zve je, aby se shromáždily kolem jeho stolu a radovaly se z odpuštění a ze smíření. Bolestná chvíle, z níž by mohlo vzejít pokušení, aby upadly do beznaděje a do zoufalství, se tak může proměnit v čas milosti, kdy mohou vstoupit do sebe, a tak, jako marnotratný syn z podobenství, přehodnotit svůj život, poznat své omyly a pády, pocítit stesk po Otcově objetí a vydat se na cestu domů. On ve své velké lásce vždy a stále bdí nad naším životem a očekává nás, aby každému dítěti, které se k němu vrátí, nabídl dar plného smíření a radosti.“¹⁶⁵

3.4.4 Svátosti jako součást pomoci nemocným

Snaha pomoci lidem při fyzickém uzdravování má být samozřejmě spojena s uzdravováním duchovním, jehož součástí je přijímání svátostí. Nejnížším stupněm svátostné pomoci je naše vlastní modlitba před eucharistickým Kristem, kterou u svých sester velmi preferovala Matka Tereza, která svým sestrám adoraci Nejsvětější svátosti před nástupem služby přímo ukládala.¹⁶⁶ Ostatní „svátosti uzdravení“ máme s co největším úsilím

¹⁶³ Srov. NMI 50.

¹⁶⁴ Srov. *Směrnice Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*. Praha: Nákladem vlastním, 2008, s. 27.

¹⁶⁵ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství k 20. Světovému dni nemocných*, čl. 2.

¹⁶⁶ Srov. KOLODIEJCHUK, B., *Pojď, buď mým světlem*, s. 419.

nemocným zprostředkovat. Význam svátostí uzdravení přibližuje papež v již citovaném poselství:

„O 'svátostech uzdravení' říká sv. Augustin: 'Bůh uzdravuje všechny tvé choroby. Neboj se tedy. Všechny tvé choroby budou uzdraveny... Ty mu jen musíš dovolit, aby tě léčil, a nesmíš jeho ruce odmítat' /Výklad k žalmu 102, 5: PL 36, 1319-1320/. Jedná se o cenné prostředky Boží milosti, které pomáhají nemocnému, aby se stále více přizpůsoboval tajemství Kristovy smrti a zmrtvýchvstání. Spolu s těmito dvěma svátostmi bych chtěl zdůraznit i důležitost eucharistie. Je-li přijímána v době nemoci, jedinečným způsobem přispívá k transformaci tím, že spojuje člověka, který se živí Ježíšovým tělem a krví, s obětí, kterou on sám učinil ze sebe a přinesl Otci pro spásu všech. Nechť celé církevní společenství a především farnosti věnují pozornost tomu, aby zajistily možnost častého svátostného přijímání všem, kdo z důvodu zdraví nebo věku nemohou přicházet na místa slavení. Tito bratři a sestry tak dostanou možnost posilovat svůj vztah s ukřižovaným a zmrtvýchvstalým Kristem a svým životem obětovaným pro Kristovu lásku budou mít účast na samotném poslání církve. S ohledem na to je důležité, aby se kněží, poskytující svou delikátní službu v nemocnicích, léčebných zařízeních i v obydlích nemocných, cítili být 'skutečnými služebníky nemocných, znamením a nástrojem Kristova soucitu, který musí zasáhnout každého člověka poznamenaného utrpením' /Poselství k 18. Světovému dni nemocných 22. listopadu 2009/.“¹⁶⁷

Potřebu „svátostí uzdravení“ při křesťanské pomoci viděla velmi dobře i sv. Hedvika. Také ji uskutečňovala jak vlastní modlitbou¹⁶⁸ tak vysíláním kněží k potřebným.

3.4.5 Sv. Hedvika jako prototyp pomocnice jak v individuálních těžkostech, tak i na úrovni celospolečenské

Sv. Hedvika byla angažována nejen v pomoci jednotlivým lidem, ale i celé zemi, když byla zpustošena válkami či požáry.¹⁶⁹ Tento její přístup charakterizuje opravdovou a hlubokou lidskost, která je ve své podstatě identická v celých dějinách lidstva, respektive dějinách spásy. Liší se jen podle potřeb místa, doby a technologických možností. Tato skutečnost se nám ozřejmí, srovnáme-li to, co jsme v naší práci rozpoznali o sv. Hedvici se slovy encykliky současného papeže:

„Skutečná míra lidství se podstatně určuje ve vztahu k utrpení a k trpícímu. A to platí jak pro jednotlivce, tak pro společnost. Taková společnost, která nedokáže přijmout trpící a neumí jejich utrpení sdílet a vnitřně nést svým soucitem, je společností krutou a nelidskou. Společnost neumí přijímat trpící a být jim oporou v jejich trápení tehdy, pokud to neumějí jednotlivci, a podobně jednotlivec neumí přijímat utrpení druhého, pokud sám nedokáže najít v utrpení smysl, očistnou cestu zrání, cestu naděje. Přijmout druhého v jeho utrpení znamená totiž do jisté míry osvojit si jeho utrpení, identifikovat se

¹⁶⁷ BENEDIKT XVI., *Poselství k 20. Světovému dni nemocných*, čl. 4.

¹⁶⁸ Viz příl. 6, s. 74.

¹⁶⁹ Srov. HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*, s. 244.

s ním. Když je nyní utrpení sdíleno a je tak prostoupeno přítomností druhého, proniká jím světlo lásky. Latinské slovo *con-solatio*, *útěcha*, výslovně poukazuje na společenství v samotě, která pak už není osamělostí. Rovněž schopnost přijmout utrpení z lásky k dobru, k pravdě a ke spravedlnosti je pro míru lidství určující, neboť pokud by osobní blaho a bezpečnost byly důležitější než pravda a spravedlnost, pak by rozhodovala moc silnějšího a vládlo násilí a lež. Pravda a spravedlnost musí stát nad mým pohodlím a fyzickou nedotknutelností, jinak by se můj život stal lží. Konečně i rozhodné ano lásce se stává pramenem utrpení, protože láska vyžaduje opakované sebezřeknutí, v němž se nechávám prořezávat a zraňovat; láska nemůže bez tohoto bolavého sebezřeknutí vůbec obstát; stala by se tak jen čistým egoismem a sebe samu by tak vyvracela.¹⁷⁰

Jak se tato skutečná míra lidství projevuje i ve vztahu k nejdrobnějším konkrétním událostem v životě dosvědčuje i sv. Faustyna Kowalská:

„Dnes ráno přišlo na fortnu pět nezaměstnaných, kteří mermomocí chtěli vejít dovnitř. Když se jimi sestra N. zabývala delší dobu a nic s nimi nedokázala, přišla do kaple k matince a matinka přikázala, abych šla já, a byla jsem ještě kousek od fortny a už jsem zaslechla, jak se hlasitě dobývají. Jednu chvíli mě naplnila pochybnost a obava, nevěděla jsem, zda jim mám otevřít, nebo jako ta sestra N. odpovědět okénkem. Avšak najednou jsem v duši uslyšela hlas: **Jdi a otevři fortnu a hovoř s nimi s takovou sladkostí, jako hovoříš se mnou.** Hned jsem otevřela fortnu a přišla k tomu, co vypadal nejhrozněji, a začala jsem s ním mluvit s takovou sladkostí a klidem, že oni sami nevěděli, co mají dělat, a začali také hovořit mírně a řekli: - Co se dá dělat, když klášter pro nás nemá práci. - A klidně odešli. Zřetelně jsem cítila, že Ježíš, kterého jsem před hodinou přijala ve svatém přijímání, skrze mě působil na jejich srdce. Jak je dobře jednat pod Božím vlivem.“¹⁷¹

Požadavek trvalého propojení milosrdného jednání za všech okolností přijala sv. Faustyna ve zjevení od samotného Ježíše, který ji řekl:

„Má učednice... cit není vždy ve tvé moci, podle toho poznáš, zda máš lásku, když po prožitých nepříjemnostech a protivenstvích neztrácíš pokoj, ale modlíš se za ty, kteří ti způsobili utrpení, a přeješ jim dobré.“¹⁷²

Srovnáme-li nyní život sv. Hedviky, slova sv. Faustyny a jiných známých svatých vynikajících milosrdnými skutky a slova současného papeže i osudy naší kongregace se zvláštním zřetelem k osudům komunity v Městě Albrechticích, vidíme, jak se charisma naší kongregace prolíná s dějinami milosrdenství v Písmu svatém, se současným stanoviskem papeže, s postoji svatých, kteří vynikali milosrdnými skutky např. sv. Karla Boromejského, našeho hlavního patrona. Sv. Karel Boromejský, tak jako sv. Hedvika se

¹⁷⁰ BENEDIKT XVI., *Encyklika o křesťanské naději – Spe salvi*, Praha: Paulínky, 2008. ISBN 978-80-86949-41-3, čl. 38.

¹⁷¹ KOWALSKÁ, F., *Deníček*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-719-531-4, čl. 1377.

¹⁷² KOWALSKÁ, F., *Deníček*, čl. 1628.

věnoval nemocným morem a je vidět, že i on usiloval až do krajnosti o následování Krista, dobrého pastýře, který vede svým příkladem a je připraven položit život za své ovce. Hrdinskou starostlivostí o nemocné, kteří se nakazili morem, ukázal, že ideál milosrdenství pro něho nebyla jen slova.¹⁷³ Z tohoto srovnání můžeme načerpat naději, že budeme-li charisma milosrdenství žít, budeme stále potřebné lidem a budeme dobrými hlasatelkami radostné zvěsti, že se k lidem na zemi přiblížilo Boží království.

¹⁷³ Srov. *Směrnice KMSKB*, s. 242-243.

Závěr

Záměrem této diplomové práce bylo ukázat možnosti, které skýtá nazírání milosrdenství v kontextu života a práce sv. Hedviky a zpětně život a práce sv. Hedviky nazíraná skrze milosrdenství pro posílení ducha milosrdenství komunity MSKB v Městě Albrechticích.

Při psaní práce jsem se v první kapitole, která se zabývá osobností sv. Hedviky, dobrala závěru, že její působení v prostoru Slezska bylo mnohostranné a významné. Zjistila jsem, že je mnohem více důvodů k uctívání sv. Hedviky jako patronky Slezska i KMSKB, než jsem doposud znala.

Ve druhé kapitole jsem věnovala pozornost vývoji slezské větve KMSKB i komunity v Městě Albrechticích, aby se ozřejmilo, že v poměrně krátkém historickém období se působení boromejek v tomto regionu stalo jeho přirozenou a nedílnou součástí. Srovnáním dostupných materiálů se mi jeví tato skutečnost jako prokázaná.

Fakta zjištěná v předchozích dvou kapitolách jsem zpracovala ve třetí kapitole pod zorným úhlem působení milosrdenství napříč dějinami. To jsem se snažila zadokumentovat některými příklady z Bible, skutky milosrdenství, jak je definuje učitelský úřad církve v Katechismu, vlastního života a skutků sv. Hedviky, i postoji současného papeže vybranými z jeho dokumentů. Dospěla jsem k závěru, že v současném světě, jehož myšlení samozřejmě proniká i do naší kongregace, která se aktivně věnuje současným problémům a pastoraaci ve světě, je upřednostňování milosrdenství velmi naléhavé a to i v komunitě v Městě Albrechticích. Důležitost aktualizace milosrdenství pro mne zvyšuje i to, že slib milosrdenství je čtvrtým řeholním slibem v naší kongregaci.

Protože smyslem zasvěceného života ve všech jeho formách je přinášet lidem radostnou zvěst, že se na zem přiblížilo Boží království, jehož podstatou je Boží milosrdenství, snažila jsem se ukázat v rámci možností, které mám, že nutnost žít konkrétně milosrdenství v zasvěceném životě může být cestou ke zralosti osobnosti i k přesvědčivému hlásání evangelia, které dnešní svět očekává. K tomu se ukázalo zkoumání života a skutků sv. Hedviky zvlášť příhodné. Je zřetelné, že postoj milosrdenství a oddanosti Bohu se v jejím životě projevoval poslušností rodičům, v příkladně žitém manželství, v péči

o rodinu, v starostlivosti o svěřené lidi osobně i při plnění vladařských povinností. Věřím, že na pozadí jejího obětavého života je i pro současníky vidět, že z dlouhodobějšího hlediska má milosrdenství v historii lidstva lepší výsledky než prosazování moci silou.

Tato diplomová práce otevírá prostor pro další zkoumání života sv. Hedviky, které může přinést ještě mnoho dalších inspirujících poznatků pro současnost i budoucnost. Podnětné může být zejména pro formaci k milosrdenství zasvěcených osob, zvláště v ženských společnostech, která se stává stále obtížnější.

Jsem si vědoma toho, že tato problematika by si zasloužila mnohem odbornější a důkladnější zpracování než umožňují mé možnosti a rozsah této práce.

BIBLIOGRAFIE

BIBLE. Písmo svaté Starého a nového zákona, 4. přepracované vydání, Praha: Česká Biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-7-1.

Jeruzalémská bible, Písmo svaté. 1. vydání, Praha: Krystal OP, 2009, ISBN 978-80-7195-289-3.

A. Dokumenty církve

BENEDIKT XVI., *Encyklika o integrálním lidském rozvoji v lásce a v pravdě – Caritas in veritate*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-414-9.

BENEDIKT XVI., *Encyklika o křesťanské naději – Spe salvi*, Praha: Paulínky, 2008. ISBN 978-80-86949-41-3.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 1. vydání. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

JAN PAVEL II., *Encyklika O Božím milosrdenství – Dives in misericordia*. Praha: Zvon 1996. ISBN 80-7113-186-5.

JAN PAVEL II., *Novo millennio ineunte – Apoštolský list*. 6. 1. 2001.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

B. Kongregační materiály

Duch však oživuje, Stanovy a Direktář Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. Samizdat, 1980.

Helena Tichá – životopis. Materiál pro vnitřní potřebu Kongregace.

IZYDORCZYK, F., SPYRA, J., *Dzieje miłosierdzia*. 1. vydání, Kraków: Salwator, 2002, ISBN 83-88119-62-1.

Konstituce Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského z r. 2000. Praha: Nákladem vlastním, 2000.

Kronika Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Archiv KMSKB v Praze.

MATKA VOJTĚCHA, *Slib milosrdenství*, KOŘŽ 10/86. Archiv KMSKB v Praze.

MOUČKOVÁ, I., F., *Boromejské čtení o svatých*. Samizdat.

Směrnice Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Praha: Nákladem vlastním, 2008.

C. Primární literatura

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna, svazek 4., 1899.

HÜNERMANN, W., *Svatá Hedvika*. Samizdat.

KIELBASA, A., *Święta Jadwiga Śląska*. 1. vydání, Warszawa: Akademia Teologii katolickiej, 1990.

KLIMEK, S., *Trzebnica, Sanktuarium. Św. Jadwigi Śląskiej*. 1. vydání, Wrocław: Via nova, 2002, ISBN 83-88649-46-9.

NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*. Český Těšín: Cor Jesu, 1994.

Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě. Opava: Římskokatolický farní úřad, 1993.

D. Sekundární literatura

ALTRICHTER, M., „Osoba“, „osobnost“, „osobitost“. In ALTRICHTER, M. /ed./, *Studijní texty ze spirituální teologie II*. Velehrad: Refugium, 2004. ISBN 80-86715-32-9.

CENCINI, A., *Život v usmíření*. Praha: Paulínky, 1998. ISBN 80-86025-15-2.

DACHOVSKÝ, K., *Sv. Alžběta Durynská*, Praha: Řád, 2007. ISBN 80-86673-09-X.

FLORENTOVÁ, H., *Křesťanské nebe*. 1. vydání, Praha: Artia, 1994, ISBN 80-85805-17-0.

GUIBERT, J., *Que vinne ta miséricorde!*. Paris: Éditions de l'Emmanuel, 2011, ISBN 978-2-35389-143-6.

- HEUDUK, J., *Svatí církevního roku*. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2001, ISBN 80-7021-385-X.
- KOHUT, V., *15 dní s Hedvikou Slezskou*. 1. Vydání, Brno: Cesta, 2001, ISBN 80-7295-021-5.
- KOLODIEJCHUK, B., *Pojď, buď mým světlem*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-228-2.
- KOWALSKÁ, F., *Deníček*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-719-531-4.
- MAUREDER, J., *Zralost není luxus*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-253-4.
- Ottův slovník naučný*, Praha: Paseka, 1998, ISBN 80-7185-155-8.
- PIŤHA, P., *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny*. 1. vydání, Praha: Poustevník, 2010, ISBN 978-80-86610-49-8.
- PRACNÝ, P., *Český kalendář světců*. 1. vydání, Praha: EWA Edition, 1994, ISBN 80-85764-05-9.
- PRAŽÁK, J. M., NOVOTNÝ, F., SEDLÁČEK, J., *Latinsko-český slovník*. 9. vyd. Praha: Československá grafická unie, 1937.
- SCHAUBER, V., SCHINDLER, H. M., *Rok se svatými*. 1. vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.
- SCHÖNBORN, CH., *Nalezli jsme milosrdenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7195-444-6.
- SUDBRACK, J., *Život - Láska. Kto je Ježíš Kristus?* Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1970.
- ŽÁČEK, R., *Slezsko*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-245-7.

Seznam zkratek

DM – Dives in misericordia

GS – Gaudium et spes

KMSKB – Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

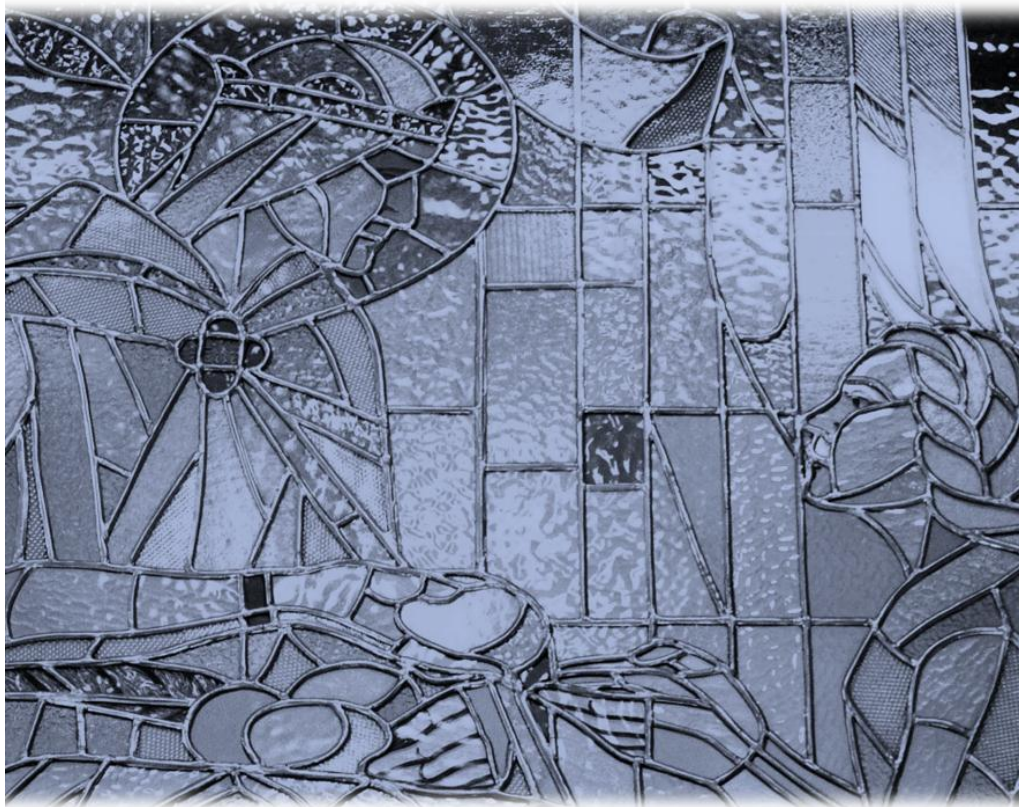
MSKB - Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského

NMI – Novo millenio ineunte

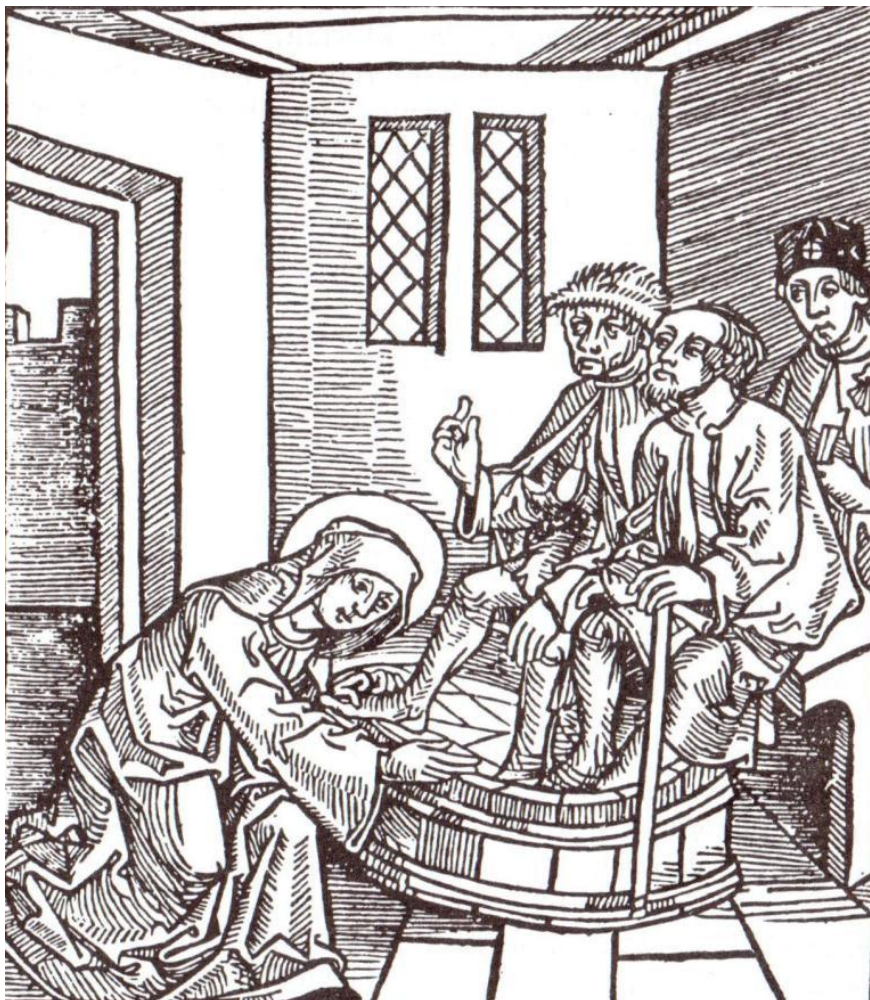
Seznam příloh

1. Sv. Hedvika sytí hladové - část vitráže, klášterní kaple Sv. Rodiny v Městě Albrechticích
2. Sv. Hedvika myje nohy malomocným – mědiryt, Národní galerie v Praze
3. Ostatky sv. Hedviky - relikviář, Národní galerie v Praze
4. Klášter v Třebnici – letecký pohled
5. Sv. Hedvika navštěvuje vězně - ilustrace z knihy NIGG, W., *Svatá Hedvika Slezská*
6. Sv. Hedvika před křížem – ilustrace z knihy *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*

**Příloha 1 - Sv. Hedvika sytí hladové - část vitráže, klášterní kaple
Sv. Rodiny v Městě Albrechticích**



Příloha 2 - Sv. Hedvika myje nohy malomocným – mědiryt, Národní galerie v Praze



Příloha 3 - Ostatky sv. Hedviky - relikviář, Národní galerie v Praze



Příloha 4 -Klášter v Třebnici – letecký pohled



**Příloha 5 - Sv. Hedvika navštěvuje vězně - ilustrace z knihy NIGG, W.,
*Svatá Hedvika Slezska***



Příloha 6 - Sv. Hedvika před křížem ilustrace z knihy *Svatá Hedvika, Patronka Slezska a její chrám v Opavě*

